

Hungarizmi u donjem i srednjem poddijalektu međimurskoga dijalekta kajkavskoga narječja

Mesarek, Elena

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:692925>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Elena Mesarek

**Hungarizmi u donjem i srednjem poddijalektu
međimurskoga dijalekta kajkavskoga narječja**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Elena Mesarek

Matični broj: 0009070829

Hungarizmi u donjem i srednjem poddijalektu međimurskoga
dijalekta kajkavskoga narječja

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: doc. dr. sc. Željka Macan

Sumentor: prof. dr. sc. Silvana Vranić

Rijeka, rujan 2019.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT FOR CROATIAN STUDIES

Elena Mesarek

Hungarian loan words in the Lower and Middle Subdivisions
of the Međimurje Dialect of Kajkavian Dialect

MASTER THESIS

Mentor: Željka Macan, Assistant Professor, PhD

Mentor: Silvana Vranić, Full Professor, PhD

Rijeka, 2019.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Hungarizmi u donjem i srednjem poddijalektu međimurskoga dijalekta kajkavskoga narječja* izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Željke Macan i sumentorstvom prof. dr. sc. Silvane Vranić.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila se literaturom koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Potpis

Elena Mesarek

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Cilj, zadaci i metodologija rada	2
1.2. Skraćenice	3
1.3. Transkripcija (Blažeka, 2008: 2)	4
2. Jezično posuđivanje	5
2.1. Jezici u kontaktu	6
2.2. Hungarizmi i panhungarizmi	7
2.3. Hrvatski jezik u dodiru s mađarskim jezikom	7
3. Društveno-povijesni kontekst	8
4. Proučavanje kajkavskog narječja	12
5. Klasifikacije kajkavskoga narječja	14
6. Međimurski dijalekt	16
6.1. Dosadašnja istraživanja međimurskih govora	16
6.2. Grananje međimurskog dijalekta	17
7. Fonološke značajke međimurskog dijalekta kajkavskog narječja	18
7.1. Vokalizam	18
7.1.1. Samoglasnički inventar	18
7.1.2. Jat	18
7.1.3. Kontinuante poluglasa	19
7.1.4. Stražnji nazal ϱ	19
7.1.5. Slogotvorno l (l)	19
7.1.6. Prednji nazal ϱ	19
7.1.7. Slogotvorno r (r)	19
7.2. Konsonantizam	20
7.2.1. Suglasnički inventar	20
7.2.2. Reflektiranje skupine $*v\varrho$	20

7.2.3. Spirant <i>x</i>	20
7.2.4. Likvid <i>l</i>	21
7.2.5. Refleks <i>d'</i>	21
7.2.6. Skupine	21
7.2.7. Refleks palatalnog <i>r</i>	22
7.2.8. Fonem <i>j</i>	22
7.2.9. Protetski suglasnici	22
7.2.10. Promjena <i>m > n</i> i <i>n > m</i>	22
7.2.11. Prijelazi <i>r > l</i> i <i>l > r</i>	23
8. Morfološke značajke međimurskog dijalekta kajkavskog narječja	23
9. Skupine međimurskog dijalekta	25
10. Smještaj i mjesni govor Domašince	26
11. Smještaj i mjesni govor Goričana	27
12. Adaptacijske tendencije hungarizama	28
12.1. Fonološka razina	28
12.1.1. Usporedba fonoloških sustava	28
12.1.2. Nulta transfonemizacija	29
12.1.3. Kompromisna transfonemizacija	31
12.1.4. Slobodna transfonemizacija	31
12.2. Ortografska razina	32
12.2.1. Ortografska adaptacija	32
12.3. Morfološka razina	34
12.3.1. Imenice	34
12.3.2. Glagoli	35
12.3.3. Pridjevi	36
12.4. Semantička razina	37
12.4.1. Podjela hungarizama po značenju:	38
12.4.2. Primarna adaptacija	41

12.4.3. Sekundarna adaptacija.....	43
13. Istraživanje.....	44
13.1. Cilj istraživanja.....	44
13.2. Hipoteze.....	44
13.3. Metode i ispitanici.....	45
13.4. Rezultati istraživanja.....	45
14. Značenja mađarskih posuđenica u mjesnome govoru Goričana i Domašince	47
15. Grafički prikaz rezultata istraživanja	48
16. Zaključak.....	62
17. Literatura	63
18. Prilozi.....	65
19. Sažetak.....	109
20. Summary	110

1. Uvod

Za svoj sam diplomski rad odabrala temu koja je na razmeđu dijalektologije i lingvistike. Na drugoj godini preddiplomskog studija slušala sam dijalektološke kolegije te je već tada počelo moje zanimanje za jezično područje. Također, slušanje kolegija *Lingvistika jezičnih dodira* pobudilo je u meni zanimanje i za to područje. Izradom seminarskog rada na temu *Hungarizmi u međimurskom dijalektu* na drugoj godini diplomskog studija, javila se ideja i za temu ovoga diplomskog rada.

Željela bih posebno zahvaliti mentorici doc. dr. sc. Željki Macan te sumentorici prof. dr. sc. Silvani Vranić koje su mi pomogle u izradi ovoga rada, dale vrlo važne i korisne smjernice te savjete. Također, zahvalila bih i drugim profesorima iz područja jezika, prof. dr. sc. Sanji Zubčić, prof. dr. sc. Diani Stolac, doc. dr. sc. Borani Morić-Mohorovičić, doc. dr. sc. Anastaziji Vlastelić, izv. prof. Kristianu Novaku, dr. sc. Mihaeli Matešić, prof. dr. sc. Ladi Badurini, prof. dr. sc. Mariji Turk te dr. sc. Ivani Nežić. Zahvalila bih im svima na velikome znanju koje su mi prenijeli u ovih pet godina studiranja na Fakultetu.

Tema diplomskoga rada nosi naslov *Hungarizmi u donjem i srednjem poddijalektu međimurskoga dijalekta kajkavskoga narječja*.

Razlog odabira ove teme, uz spomenutu motivaciju na nastavi, jest ljubav prema zavičajnomu govoru. Većina kajkavaca se srami svojega govora i nadam se da sam ovim istraživanjem barem malo doprla do ispitanika i tako im dala do znanja da je naš govor važan, da je vrijedan biti predmetom istraživanja i da se moramo njime ponositi.

1.1. Cilj, zadaci i metodologija rada

Na posljednjoj godini fakultetskog obrazovanja, pri kraju diplomskog jednopredmetnog studija *Hrvatskog jezika i književnosti* za svoj rad odabrala sam temu iz područja dijalektologije i lingvistike za koju je bilo neophodno terensko istraživanje. Cilj je bio najprije proučiti jezično posuđivanje i adaptacijske tendencije hungarizama, a nakon toga dobro proučiti posuđenice iz mađarskoga jezika koje je prikupio Đ. Blažeka na području donjega Međimurja, u mjesnome govoru Goričana.

Potom se terenskim istraživanjem željelo ustvrditi koliko su ti hungarizmi frekventni u mjesnom govoru Domašince, koji se nalazi u srednjem Međimurju. Istraživanje je uključivalo upitnik s riječima za koje su ispitanici trebali odgovoriti znaju li što ta riječ znači te koriste li se njome u svakodnevnome govoru. Hungarizmi čija se frekventnost istraživala u mjesnom govoru Domašince bili su podijeljeni prema svojoj pripadnosti semantičkoj sferi.

U istraživanju su sudjelovali: Doroteja Furdi (rođena 1997.), Josip Furdi (rođeni 1996.), Barbara Furdi (rođena 1995.), Jura Cmrečak (rođeni 1995.), Antonija Ciglar (rođena 1995.), Barbara Lisjak (rođena 1995.), Jurica Bihar (rođeni 1995.), Nikola Trstenjak (rođeni 1993.), Ivanka Lisjak (rođena 1975.), Anica Kocijan (rođena 1975.), Marijana Trstenjak (rođena 1971.), Jadranka Bihar (rođena 1969.), Cecilija Trstenjak (rođena 1949.), Ljubica Furdi (rođena 1946.) te Cecilija Peras (rođena 1945.).

Ispitanici su različite dobi te su prema tom kriteriju podijeljeni u tri skupine: ispitanici stariji od šezdeset godina ulaze u prvu dobnu skupinu (3 ispitanika), drugu skupinu ispitanika čine ispitanici u dobi od četrdeset do šezdeset godina (4 ispitanika), a treću do četrdeset godina (8 ispitanika). Na kraju rada daju se rezultati istraživanja.

1.2. Skraćenice

MD = međimurski dijalekt

SP = srednji poddijalekt

GP = gornji poddijalekt

DP = donji poddijalekt

PRS = preloška skupina govora

SUS = subotička podskupina govora

GOS = goričanska skupina govora

POS = podturenska skupina govora

SHS = serdaheljska skupina govora

DDS = donjodubravska skupina govora

ORS = orehovička skupina govora

ČAS = čakovečka skupina govora

LOS = lopatinečka skupina govora

VRS = vratišinečka skupina govora

SMS = svetomartinska skupina govora

ŠTS = štrigovska skupina govora

STS = stanetinečka skupina govora

DRP = draškovečka podskupina

MAP = macineška podskupina

GSJ = govor Svetog Jurja u Trnju

GSI = govor Sivice

GOK = govor Knezovca

1.3. Transkripcija (Blažeka, 2008: 2)

Naglašenost samoglasnika označava se s '.

y = prednji samoglasnik u nenaglašenoj poziciji

i = naglašeno otvoreno i

e = zatvoreno e

e = srednje, neutralno e

e = otvoreno e

o = otvoreno o

o = zatvoreno o

o = srednje, neutralno o

u = neslogotvorno u

u = otvoreno u u nenaglašenoj poziciji, nešto centralizirano

\check{z} , \check{c} = kajkavske srednje palatalne afrikate

2. Jezično posuđivanje

Jezično je posuđivanje svako preuzimanje neke jezične jedinice iz jednoga jezika u drugi. Najčešće se preuzimaju riječi, ali mogu se posuđivati i višerječne sveze ili čitave sintaktičke konstrukcije. Posuđena se riječ naziva posuđenica, a to su riječi stranoga podrijetla koje su više ili manje prilagođene hrvatskom jezičnom sustavu. S obzirom na jezik iz kojega dolaze mogu se razlikovati germanizmi (riječi podrijetlom iz njemačkoga jezika), latinizmi (riječi podrijetlom iz latinskoga jezika), grecizmi (riječi podrijetlom iz grčkog jezika), galicizmi (riječi podrijetlom iz francuskoga jezika), turcizmi (riječi podrijetlom iz turskoga jezika), hungarizmi (riječi podrijetlom iz mađarskoga jezika), anglicizmi (riječi podrijetlom iz engleskog jezika) (Frančić, Hudaček, Mihaljević, 2005: 206, 208).

Razlozi posuđivanja su dvojaki. Za unutarjezične razloge primjeri su brojni nazivi za koje nije lako u hrvatskome jeziku pronaći odgovarajući naziv (npr. *spam* – neželjena poruka, *hardver* – računalna oprema, očvrsje...). Često se nova riječ preuzima zajedno s novim pojmom pa zato mnogi genetski nesrodni jezici imaju slične riječ za iste pojmove (npr. *automobil*, *kava*, *telefon*, *televizor*). Izvanjezični razlozi podrazumijevaju brojne političke, gospodarske, kulturne, znanstveno-tehničke veze ili izravan zemljopisni dodir dvaju jezičnih područja (Frančić, Hudaček, Mihaljević, 2005: 206).

Da bi došlo do jezičnoga posuđivanja, potreban je jezik iz kojeg se posuđuje i jezik koji posuđuje. Jezik iz kojeg se posuđuje naziva se jezik davalac, a jezik u koji se posuđuje naziva se jezik primalac. Ako je riječ posuđena iz jezika iz kojeg izravno potječe, riječ je o izravnome posuđivanju (mađ. *csipke* > čipka), a osim izravnoga posuđivanja postoji i posredno ili neizravno posuđivanje. Kod te se vrste posuđivanja između jezika davaoca i jezika primaoca nalazi jezik posrednik ili pak dva, tri ili više njih. Postoji još i kružno posuđivanje. U hrvatskome jeziku potvrde za to su rijetke i najčešće

pripadaju dijalektima (hrv. *stol* > mađ. *asztal* > hrv. dijalektno *astal*) (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 208).

2.1. Jezici u kontaktu

Lingvistička pojava jezičnih dodira se može odvijati na dva načina. Prvi je u procesu jezičnoga posuđivanja, točnije, jezici dolaze u kontakt kad se neka riječ ili fraza jezika davatelja preuzima u sustav jezika primatelja. U procesu integracije stranu riječ nazivamo model i ona se prilagođava sustavu jezika primatelja na različitim jezičnim razinama te zadobiva status posuđenice, a nazivamo je replika. Druga situacija kada jezici dolaze u kontakt je kad neki govornik jezika X, kojemu je X materinski jezik, odluči naučiti jezik Y, odnosno strani jezik. Valja napomenuti da u obama slučajevima dolazi do lingvističke interferencije (Filipović, 1986: 17).

Lingvistička interferencija je pojam koji uvodi U. Weinreich. Zadatak je dvojezičnoga govornika, koji je pored materinskog (ili prvog jezika, L_1), naučio još jedan jezik (ili drugi jezik, L_2) da drži ta dva jezika (dva sustava) odvojena. Tako dugo dok on to uspijeva, nema nikakvog bilingvnog problema. Čim on to ne može (ili ne želi), nastupa lingvistička interferencija. U. Weinreich je lingvističku interferenciju definirao kao devijacije od norme koje se javljaju u govoru bilingvnih govornika kao rezultat njihova poznavanja više od jednoga jezika (Filipović, 1986: 36).

2.2. Hungarizmi i panhungarizmi

Prema *Hrvatskoj enciklopediji*¹, hungarizmi su jezična, osobito rječnička pojava mađarskoga utjecaja. U *Školskom rječniku hrvatskoga jezika* (2012) navodi se da je hungarizam riječ mađarskoga porijekla u koji drugi jezik i prilagođena njegovu jezičnom sustavu. U Anićevo *Rječniku hrvatskoga jezika* (1996) navodi se da su hungarizmi mađarski izrazi u nekom drugom jeziku.

Važno je razlikovati prave hungarizme od panhungarizama. Pravi hungarizmi su posuđenice iskonskog mađarskog porijekla. Pravi hungarizmi u hrvatskom standardnom jeziku jesu: *bunda, čipka, čopor, gulaš, hajduk, lopov, lopta, sara, šaš, varoš...* Panhungarizmi su riječi kojima je mađarski jezik jezik posrednik, a izvorno potječu iz drugih jezika. Neke od tih riječi su *baršun, cikla, cipela, gazda, grof, jenjati, kip, kocka, korov, lokot, marva, palačinka, paprikaš, pasoš, pustara...* Mogu se spomenuti i historizmi poput *džentri, grabancijaš, kaplar, notar, pinta...* Panhungarizmi dolaze izvorno iz različitih europskih jezika, iz njemačkog, latinskog, francuskog, talijanskog, engleskog, arapskog... Osobito su zanimljivi panhungarizmi iz slavenskih jezika, kao npr. *cikla, gazda, jenjati, pustara...* (Dürriegl, 1988: 98, 99).

2.3. Hrvatski jezik u dodiru s mađarskim jezikom

Među posuđenicama u hrvatskome jeziku hungarizmi zauzimaju posebno mjesto zbog velikih tipoloških i genetskih razlika između hrvatskog i mađarskoga jezika, ali i zbog izvanredno složene povijesti međusobnih dodira. Dok je pri dodirima hrvatskog jezika s talijanskim, njemačkim ili ruskim posrijedi kontakt između dvaju flektivnih indoeuropskih jezika, kod dodira s mađarskim jezikom situacija je drugačija jer je on aglutinativan, a genetski pripada u uralsku jezičnu porodicu. Hrvatski je jezik s mađarskim jezikom u prošlosti uspio razviti mjestimice prilično intenzivne dodire, bez obzira na

¹ <http://www.enciklopedija.hr/>

činjenicu da se u današnjem standardnom jeziku sačuvalo razmjerno malo tragova u usporedbi s posuđenicama iz drugih jezika. Hrvatsko-mađarski jezični dodiri isključivo su povijesni (Sočanac i dr, 2005: 51).

3. Društveno-povijesni kontekst

Što se tiče jezičnih dodira općenito, vrsta dodira prema Bloomfieldu može biti kulturna ili intimna. Prije dolaska Hrvata u svoju današnju postojbinu većinom se može govoriti o međukulturalnim dodirima koji se odnose poglavito na popunjavanje leksičkih praznina u našem jeziku, dok se naseljavanjem Hrvata u područjima današnje Hrvatske počinje govoriti o intimnijim, zemljopisnim dodirima Hrvata sa svojim susjedima. Kulturno je posuđivanje obostrano, a intimno je posuđivanje jednostrano. Intimni su dodiri ti koji kod procesa leksičkog posuđivanja vrše najveći utjecaj na sve razine (na morfosintaktičku, fonološku i semantičku razinu) jezika primatelja (Puškar, 2010: 129).

Jezici su dolazili i dolaze u dodir zbog različitih čimbenika kao što su migracije, teritorijalna osvajanja, trgovine, putovanja, kultura, obrazovanje te tehnološka dostignuća (Sočanec, 2005: 9). Zbog velike političke razjedinjenosti u prošlosti, hrvatska su narječja posuđivala iz različitih jezika: štokavsko iz latinskoga, njemačkoga, talijanskoga, mađarskoga i turskoga, kajkavsko iz latinskoga, njemačkoga i mađarskoga, a čakavsko iz latinskoga i talijanskoga (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 208).

Doticaj Mađara i Hrvata ostvaruje se od kraja 9. stoljeća, mađarskim naseljavanjem Panonske nizine. Zatim valja spomenuti i *Pactu conventu* iz 1102. godine, temeljem koje je nastala personalna unija između Hrvatskoga i Ugarskoga Kraljevstva. Hrvati i Mađari su živjeli u zajedničkoj državi do raspada Austro-Ugarske Monarhije 1918. godine. Sve to je utjecalo na jezične

dodire, kao i geografska blizina te miješanje pograničnoga stanovništva (Dürriegl, 1988: 98).

Potrebno je spomenuti i mađarizaciju, odnosno pokušaj Mađara da nametnu mađarski jezik u sve zemlje Ugarske Krune. Htjeli su da se u hrvatske škole i javne ustanove mađarski uvede kao službeni jezik. Latinski je bio službeni jezik, ali Ugarsko je plemstvo krajem 18. i početkom 19. stoljeća latinski sve više počelo zamjenjivati mađarskim, a usporedno s time pojavila se inicijativa da se nemađarske narode kao nacionalne manjine navede na prihvaćanje mađarskoga jezika. Pokušaji uvođenja mađarskog jezika u upravu i školstvo bili su konstantni. U razdoblju od 1833. do 1834. mađarski je jezik uveden kao obvezatni u zagrebačkoj gimnaziji i na Akademiji, no on nije bio ni blizu položaju koji je njemački jezik u to doba već zauzeo u domenama javnoga života. 1840-ih mađarski jezik postaje službenim u svim ugarskim državnim tijelima, a samim time pojavio se pritisak na hrvatske zastupnike u Ugarskom saboru da govore mađarski. Godine 1844. Mađari donose zakon da se u svim zemljama pod ugarskom ingerencijom uvede mađarski jezik kao obavezan u upravi i školstvu. Godine 1848. ekspedicijom bana Jelačića na Mađarsku znatno je smanjen pritisak na prava hrvatskih zemalja. Tom je oružanom sukobu prethodio novi politički udar Ugarske na hrvatske zemlje, pod vodstvom nacionalnoga vođe Lajosa Kossutha. Tada je za bana izabran Josip Jelačić, a istodobno ga je Beč izabrao za zapovjednika cjelokupne vojne snage Vojne krajine i Hrvatske, što znači da je austrijska središnja vlast smatrala da je vrijeme za smirivanje mađarskih nacionalista silom.

1870-ih godina mađarski se jezik uvodi u hrvatske željeznice iako je to bilo protivno odredbama Hrvatsko-ugarske nagodbe. Godine 1880. u Zagrebu se otvara mađarska škola za financijske činovnike, a 1883. godine istaknuti su uz hrvatske i mađarski natpisi na zgradama financijskih ureda u Zagrebu. Dolaskom K. Hedervarya na vlast u Hrvatskoj, dan je nov zamah

mađarizacijskim nastojanjima. Godine 1884. mađarski je uveden kao relativno-obligatan u realne gimnazije, a 1888. godine donesen je zakon o pučkim školama koji je omogućio osnivanje mađarskih pučkih škola u Hrvatskoj. Svi ti pokušaji su neuspješno završili, odnosno propali su (Novak, 2012: 67 – 81).

Unatoč dugoj mađarizaciji i svim događajima koji su prethodno navedeni, mađarski je jezik u maloj mjeri utjecao na hrvatski standard i supstandard. Zasigurno najveći uzrok tomu jest činjenica da su ti dodiri naišli na velik otpor hrvatskih purista, ali i cijeloga hrvatskoga naroda, pa tako ostaci sustavne mađarizacije za vrijeme Austro-Ugarske Monarhije danas više nisu toliko vidljivi na standardnoj, odnosno supstandardnoj razini (Puškar, 2010: 131).

Višestoljetan intiman dodir dvaju jezika uspio je rezultirati sufiksima *-uš*, *-aš*, *-oš* (*-aroš*) i *-iš* koji su se osamostalili te su danas u općoj uporabi, kako u hrvatskom standardu, tako i u hrvatskom supstandardu, u sljedećim riječima: *gladuš*, *bogataš*, *bombaš*, *komedijaš*, *brucoš*, *ženskaroš*, *džeparoš*, *slatkiš*, *okoliš*, *kiseliš*... Također, hrvatski standardni jezik bilježi mađarske posuđenice koje se danas ne smatraju tuđicama: *bunda*, *cipela*, *kip*, *kocka*, *lopov*, *paprikaš*... (Puškar, 2010: 131 – 132).

Što se tiče hrvatskoga supstandarda, valja spomenuti kajkavsko narječje, odnosno dijalektizme. Veći broj hungarizama nalazi se u tom supstandardu nego u hrvatskome standardnome jeziku. Mogu se podijeliti na pet tematskih cjelina: egzotizme, arhaizme, kolokvijalni stil, usvojenice te regionalizme. Također, valja spomenuti i kajkavsku crkvenu terminologiju. Mogu se izdvojiti riječi poput: mađ. *cinterem* > cintorum (ograđen prostor oko crkve; groblje); mađ. *eretnek* > (j)eretnik (heretik); mađ. *plébános* > plebanuš (župnik). Od egzotizama možemo izdvojiti mađ. *gulyás* > gulaš; mađ. *csárdás* > čardaš. Od arhaizama mađ. *fillér* > filir (kovani novac, stoti dio krune). Od kolokvijalnog stila mađ. *bitang* > bitanga; mađ. *fityfiritty* > fićfirić. Neke od usvojenica su

mađ. *bunda* > bunda; mađ. *cipellő* > cipela. A od regionalizama mogu se izdvojiti mađ. *beteg* > beteg; mađ. *fela* > vrsta (Puškar, 2010: 132).

Može se zaključiti da velik dio hungarizama danas pripada supstandardnoj razini. Točnije, većina mađarskih posuđenica nije ušla u suvremeni hrvatski standard jer je njihova uporaba ostala prostorno ograničena: radi se o regionalizmima ili dijalektalnim oblicima koji se koriste u određenim mjesnim govorima. Drugi vrlo značajan sloj hungarizama su zastarjeli izrazi, odnosno arhaizmi ili historizmi kao što je riječ *orsag/rusag* 'zemlja', 'država'. Ti su se zastarjeli izrazi nekad koristili u jeziku državne uprave, a s vremenom su te riječi zamijenjene drugim oblicima, ili pak su sami pojmovi nestali. Također, valja spomenuti i hungarizme čija se današnja uporaba veže uglavnom uz kolokvijalni stil, kao što su na primjer riječi *fićfirić*, *pajdaš*... Četvrti sloj hungarizma, onaj koji je ujedno i najmanje opsežan, onaj koji je najtanji, predstavljaju hungarizmi koji su se uvriježili u hrvatskom standardnom jeziku. Te riječi su prisutne u našoj suvremenoj jezičnoj uporabi, to su riječi koje se često upotrebljavaju, a neki od tih pojmova nemaju hrvatski ekvivalent (*bunda*, *cipele*, *čipka*, *lopta*, *palačinka*...) (Sočanac i dr, 2005: 54, 55).

Hungarizmi su u hrvatskome jeziku najzastupljeniji u pojedinim kajkavskim govorima. U nastavku se stoga donosi pregled obilježja toga narječja.

4. Proučavanje kajkavskog narječja

Prvi zapisi kajkavštine datiraju se u 12. stoljeće. Jedno od prvih djela koje već pokazuje svjesna razmišljanja o kajkavskom dijalektnom fenomenu jest prvo u potpunosti sačuvano kajkavsko tiskano djelo, *Dekretum* Ivana Pergošića. Djelo je sačuvano u dvije kajkavke verzije te u jednoj nekajkavskoj ikavskoj verziji. U 17. stoljeću nastaju prva kajkavska leksikografska djela koja pridonose stvaranju književnog jezika, jezičnog standarda, a sadrže i bogatu dijalektalnu građu. Govoreći o leksikografskim djelima, možemo spomenuti rječnik Juraja Habelića *Dikcionar* (1670) u kojem su kajkavske riječi protumačene latinskima. Jedno od naših najvećih kajkavskih leksikografskih djela jest *Gazofilacij* pavlina Ivana Belostenca. U 18. stoljeću nastaju na hrvatskom kajkavskom području prve gramatike koje sadržavaju opis kajkavskoga književnog jezika. Te gramatike su prvi opisi kajkavske jezične strukture, a ujedno i prikazi dijalektalnog sustava. Sva navedena i ostala slična djela pripadaju predznanstvenoj epohi našega dijalektološkog proučavanja.

Otac slavenske filologije, J. Dobrovsky, uvodi kajkavštinu u područje znanstvenoga lingvističkog zanimanja. On je smatrao da su kajkavština i slovenština jedan jezik, kajkavci i Slovenci jedan narod. Njegovo mišljenje prihvaća i Jernej Kopitar. Franjo Miklošić smatrao je da su samo čakavci Hrvati, a kajkavci su Slovenci. Ilirci kajkavci smatrali su kajkavštinu hrvatskom, polazeći od nacionalnog identiteta njezinih govornika.

Prvi svjesni zapisi kajkavske dijalektalne građe javljaju se polovicom 19. stoljeća. Krajem istoga stoljeća nastaju prvi dijalektološki radovi koji se bave opisom suvremenih kajkavskih govora kojima se dobiva prvi uvid u raznovrsnost i teritorijalnu raspoređenost kajkavskih idioma. Razni autori prikazuju i opisuju kajkavske govore (M. Valjavec prikazuje varaždinski kraj, V. Oblak govor međimurskoga sela Svetoga Martina, R. Strohal opisuje govore Lokava, Delnica...). Važno je spomenuti i dva strana lingvisti koja su došla do

zaključka da kajkavština pripada hrvatsko-srpskom jeziku, a to su lingvisti Jiri Polivka i A. M. Lukjanenko. Potonji je prihvaćao Oblakovu podjelu na južnu i sjevernu kajkavštinu, a kasnije govori i o trovrсноj osnovici kajkavštine: štokavsko-čakavsko-slovenskoj. Navedeni autori i njihovi radovi ulaze u prvo razdoblje naše dijalektologije.

Početak drugog razdoblja karakteriziraju ponovna izdanja prvih kajkavskih tiskanih djela. F. Ramovš i A. Belić izložili su mišljenja o mjestu hrvatske kajkavštine u zapadnoj skupini južnoslavenskih jezika. A. Belić preuzeo je Lukjanenkovu tezu i detaljnije ju razradio, pa je i pretpostavka o spomenutoj trovrсноj osnovici kajkavštine poznata, citirana i osporavana kao Belićeva teorija. F. Ramovš pak smatra da je kajkavsko narječje genetski pripadalo slovenskom jeziku, ali je zbog političkih razloga došlo u hrvatsku jezičnu sferu utjecaja. Također, Ramovš navodi niz osobitosti za koje smatra da povezuju kajkavštinu sa slovenskim jezikom. Neizostavno, valja spomenuti Stjepana Ivšića koji je obišao cjelokupno kajkavsko područje, osim Gorskoga kotara, a najvažniji se rezultati njegova proučavanja kajkavštine odnose na akcentuaciju. Usto, podijelio je glavninu kajkavskih govora prema akcentuacijskim značajkama. Kajkavštinu proučavaju i R. Aleksić te L. Hadrovics. P. Ivić je važan jer je otkrio bitnu akcentuacijsku skupinu u međimurskim i prekomurskim govorima, gdje su ukinute sve prozodijske opreke osim mjesta naglaska, koju S. Ivšić nije izdvojio (Lončarić, 1990: 36 – 48).

5. Klasifikacije kajkavskoga narječja

Kajkavski dijalekti na području Republike Hrvatske zauzimaju najveći dio sjeverozapadne Hrvatske i Gorski kotar.

Prvu znanstvenu podjelu kajkavskog dijalekta ponudio je A. Belić koji razlikuje: sjeverozapadni ili zagorski dio (*noč, meja*), istočni (*noč, međa*) i jugozapadni ili prigorski dio (*noć, meja*). Smatrao je da prvi ima slovensku osnovicu, drugi štokavsku, a treći čakavsku (Lončarić, 1996: 8).

U literaturi je najcitiranija klasifikacija kajkavskih govora S. Ivšića. Najvažniji se rezultati njegova proučavanja kajkavštine odnose na akcentuaciju, pa je i prema akcenatskim značajkama podijelio kajkavštinu na četiri skupine: dvije sa starijim naglaskom, zagorsko-međimursku i donjosutlansko-žumberačku, i dvije s mlađim: turopoljsko-posavsku i križevačko-podravsku. On je glavninu kajkavskih govora razvrstao po sudbini metatonijskog cirkumfleksa (Lončarić, 1996: 8). Ivšić je na temelju akcentuacije znanstveno dokazao da kajkavsko narječje pripada hrvatskome jeziku te da je u ravnopravnom odnosu s druga dva hrvatska narječja, čakavskim i štokavskim. Pratio je ovjeru metatonijskoga dugosilaznog (˘) naglaska u svim njegovim položajima te je uočio da je taj naglasak u kajkavskom narječju običniji nego u štokavskom i čakavskom (kajkavski *kôža*, štokavski i čakavski *kòža*). Ivšićev je akcenatski kriterij polazište daljnjih mogućih podjela kajkavskoga narječja na manje dijalektalne jedinice (Ivšić, 2012: 3).

D. Brozović kajkavsko narječje dijeli na šest dijalekata: zagorsko-međimurski dijalekt, turopoljsko-posavski dijalekt, križevačko-podravski dijalekt, prigorski, donjosutlanski te goranski dijalekt. Potonji se dijalekt najviše izdvaja, i to zbog osobitosti zajedničkih sa slovenskim jezikom, a također i donjosutlanski zbog čakavskog podrijetla. Prigorski je najsamostalniji, a najmanja je razlika između zagorsko-međimurskoga,

turopoljsko-posavskoga i križevačko-podravskoga. Govori istoga dijalekta bivaju veoma različiti pa Brozović smatra da je teško dati pregled kajkavske skupine dijalekata. Također, smatra da su najvažnije akcenatske značajke i da se po njima razlikuju sami dijalekti i pojedina područja u njihovu okviru (Brozović, 1970: 93).

M. Lončarić kajkavsko je narječje klasificirao u više navrata. U monografiji *Kajkavsko narječje* (Zagreb, 1996) razlikuje petnaest dijalekata: plješivičkoprigorski, samoborski, gornjosutlanski, bednjansko-zagorski, varaždinsko-ludbreški, međimurski, podravski, sjevernomoslavački, glogovničko-bilogorski, gornjolonjski, donjolonjski, turopoljski, vukomeričko-pokupski, donjostulanski te goranski (Lončarić, 1996: 146).

M. Lončarić je u najnovijoj klasifikaciji objavljenoj u *Povijesti hrvatskog jezika 5* precizirao područja i imena nekih dijalekata. On je iznio zasad najsloženiju, ali i najprecizniju podjelu kajkavskoga narječja i to prema naglasnim kriterijima, odnosima jata (*ě*) i *šva* (*ə*) te stražnjeg nazala (*ɔ*) i slogotvornog *l* (*l̥*). Najveći dio tih dijalekata čine središnji dijalekti u kojima se i danas ovjeravaju osnovne kajkavske značajke: samoborski, gornjosutlanski, središnjozagorski, varaždinsko-ludbreški, međimurski (i izvan Hrvatske u Mađarskoj uz samu granicu i u zapadnoj Mađarskoj Vedešin/Hidgség i Umok/Fertőhomok), podravski, sjevernomoslavački, glogovničko-bilogorski, gornjosutlanski, donjolonjski, turopoljski (izvan Republike Hrvatske i u dijeli Banata: Boka, Neuzina i Konak; u dijelu Rumunjske: Keča/Checea) i vukomeričko-pokupski. Manji je broj rubnih dijalekta u koje M. Lončarić uključuje: goranski dijalekt, zapadni poddijalekt međimurskog dijalekta, donjosutlanski i plješivičkoprigorski dijalekt (Vranić, Zubčić, 2018: 525).

6. Međimurski dijalekt

6.1. Dosadašnja istraživanja međimurskih govora

Prvi je o jednom međimurskom govoru pisao V. Oblak. Taj rad dugo je bio jedini opsežniji prikaz jednoga međimurskoga govora. Oblak je 1896. posjetio Sveti Martin kako bi taj govor usporedio sa susjednim slovenskim govorima. Kao predstavnika ljutomerskog narječja uzima govor sela Cezanjevci, a kao predstavnika prekomurskih govora uzima govor Črenšovca. Oblak zamjećuje da je govor Svetoga Martina puno bliži ljutomerskom narječju nego prekomurskim govorima. Za ono vrijeme, napominje Đ. Blažeka, riječ je o solidnom dijalektološkom radu, ali u njemu ipak ima čitav niz neobičnih tvrdnji. S. Ivšić je u svojoj poznatoj studiji međimurske govore stavio u 1., konzervativnu, skupinu s obzirom na akcentuaciju. U tu je skupinu stavio i zagorske, plješivičkojaskanske i ludbreške govore. Međimurski bi se govori od navedenih govora razlikovali po tome što je u njihovoj akcentuaciji izgubljena opreka po modulaciji. Činjenica je da je izgubljena i opreka po kvantiteti.

Na spomenuti Oblakov rad kritički se osvrnuo Z. Bartolić. On u svojoj studiji taksativno nabroja brojne jezične činjenice u međimurskim govorima i uspoređuje ih s govorom Svetoga Martina. Jezične osobine najvećim se dijelom odnose na govor Donje Dubrave.

P. Ivić je 1961. dao osnovne podatke o vokalizmu i akcentuaciji Male Subotice, gdje je našao stanje kakvo do tada nije bilo poznato u kajkavskom narječju, a to je ukinuće opreka po kvantiteti.

Kratak opis govora Preloga napravio je Antun Šojat. Pretpostavio je da postoji opreka po kvantiteti, ali ne navodi primjere iz kojih bi bilo to vidljivo.

M. Lončarić opisao je govor Donje Dubrave te je potvrdio sustav koji je P. Ivić našao u Maloj Subotici. M. Lončarić međimurske govore svrstava u

poseban dijalekt zbog gubitka opreke po kvantiteti i zbog drugih fonoloških značajki. Također, M. Lončarić je istraživao i kajkavske govore pomurskih Hrvata i svrstao ih u međimurski dijalekt.

Poticaaj za istraživanje međimurskih govora dao je i I. Zvonar. On je opisao samoglasnike u međimurskim govorima i predložio grafička rješenja za njih. Prvi je pokušao podijeliti međimurske govore, no kriteriji mu nisu dosljedni jer nije imao uvid u govor svakog dijela Međimurja, već se oslanjao na Žgančeve zapise međimurskih narodnih pjesama i na svoje bogato poznavanje osobina pojedinih mjesnih govora.

B. László pisao je o fonologiji čakovečke kajkavštine, A. Frančić dala je vrijedne doprinose u istraživanju međimurske onimije, a Đ. Blažeka opisao je govor Preloga (Blažeka, 2008: 5 – 11).

6.2. Grananje međimurskog dijalekta

U literaturi su uz spomenute klasifikacije kajkavskoga narječja iznesene i podjele nekih dijalekata. Đ. Blažeka zasebnim izdvaja međimurski dijalekt i dijeli ga na tri poddijalekta s obzirom na odnos refleksa jata i poluglasa (∂) u naglašenoj poziciji te odnosa refleksa slogotvornog l ($ḷ$) i stražnjega nazala o (Blažeka, 2008: 262).

- donji poddijalekt: $\check{e} = \partial$ $ḷ = o$
- srednji poddijalekt: $\check{e} = \partial$ $ḷ \neq o$
- gornji poddijalekt: $\check{e} \neq \partial$ $ḷ \neq o$

7. Fonološke značajke međimurskog dijalekta kajkavskog narječja

7.1. Vokalizam

7.1.1. Samoglasnički inventar

Osnovni samoglasnički inventar MD izgleda ovako i on je karakterističan za najveći dio MD:

i *u*
ĩ *o*
ę *o*
e *o*
ę *a* *ĩ*

Taj je inventar zastupljen u većini govora i dominantan je po svojem utjecaju i raširenosti. Nalazi se u većini skupina donjega i srednjega poddijalekta te u jednoj skupini govora iz gornjega poddijalekta (Blažeka, 2008: 22).

7.1.2. Jat

Jat je u MD u većini govora izjednačen s poluglasom. Različito je u GP gdje se poluglas izjednačio s *ę*. Dugi je jat u MD u većini govora izjednačen s dugim šva (najčešće kao jednoglasnik *ĩ*, a kao dvoglasnik *'ei* u većini govora VRS i SMS). Kratki je jat u najvećem dijelu MD izjednačen s kratkim šva, najčešće kao *'ę*, a u nekim govorima kao dvoglasnik *'ei* (DDS).

Po reflektiranju jata u nenaglašenoj poziciji, Đ. Blažeka područje je MD podijelio na tri dijela:

- *ě* > *e* (DP i SUS)
- *ě* > *y* (GP, MAP i VRS)
- *ě* > *y* (SP, osim SUS) (Blažeka, 2008: 52).

7.1.3. Kontinuante poluglasa

U DP i SP u naglašenoj poziciji izjednačeni su poluglas i jat, a u GP nisu izjednačeni. U nenaglašenoj poziciji poluglas se na području cijelog MD izjednačio s *e* (Blažeka, 2008: 53).

7.1.4. Stražnji nazal \varnothing

U MD se stražnji nazal nigdje nije izjednačio s *u*. U naglašenoj se poziciji u najvećem dijelu izjednačio s *o*. U nenaglašenoj se poziciji stražnji nazal reflektirao kao *ʉ* (Blažeka, 2008: 53).

7.1.5. Slogotvorno *l* (*l̥*)

Slogotvorno *l* (*l̥*) se u DP izjednačilo s *o*, a u najvećem dijelu SP i GP s *u*. U SUS je slogotvorno *l* (*l̥*) u većem broju riječi izjednačeno s *u*, ali ima i primjera u kojima je izjednačeno s *o*, što govori da se upravo na tom prostoru nalazi granica između DP i SP (Blažeka, 2008: 54).

7.1.6. Prednji nazal ϵ

Stari prednji nazal ϵ i etimološko *e* izjednačili su se, što je općekajkavska pojava (*p'et*, *ž'enska*). I u nenaglašenoj su se poziciji izjednačili (Blažeka, 2008: 266 – 270).

7.1.7. Slogotvorno *r* (*r̥*)

Za cijeli je MD karakteristično da slogotvorno *r* (*r̥*) nije uklonjeno iz sustava. U nenaglašenoj poziciji postoje fonološke dublete *r̥* i *er*, međutim Đ. Blažeka zaključuje da je u ispitanika mlađe dobi fonološka dubleta *er* u toj poziciji potpuno nestala (Blažeka, 2008: 61).

7.2. Konsonantizam

7.2.1. Suglasnički inventar

Unutar međimurskog dijalekta Đ. Blažeka razlikuje pet suglasničkih inventara, prema statusu suglasnika *l*, *ĩ*, *ɥ*, *ń*. Spomenut će se samo suglasnički inventar koji Đ. Blažeka naziva inventar I.

Inventar I suglasnički je inventar s najvećim brojem suglasnika: postoje *l*, *ĩ*, *ɥ*, *ń* samo u rijetkim primjerima.

Sonanti	Šumnici
<i>ɥ v</i> <i>m</i>	<i>p</i> <i>b</i> <i>f</i>
<i>l</i> <i>r</i> <i>n</i>	<i>t</i> <i>d</i>
<i>j l̥</i> <i>ĩ</i> (<i>ń</i>)	<i>c</i> <i>s</i> <i>z</i>
	<i>ć</i> <i>ž</i> <i>š</i> <i>ž</i>
	<i>k</i> <i>g</i> <i>x</i>

7.2.2. Reflektiranje skupine *və

Ispred zvučnih suglasnika i sonanata dao je *v*, *v br'avy* ('u bravi'). Ispred bezvučnih suglasnika *v* se realizira kao *f*, *v c'evy* [*fc'evy*], ('u cijevi'), *v k'orpy* [*fk'orpy*] ('u košari'). Ispred *x* (s time da se taj fonem izgubi) dao je *f*, npr. *fižy* ('u kući'), *fl'ot* ('u hlad'). Ispred *f* i *v* dao je *vɥ*, npr. *vɥ vrč'oku* ('u vrtu').

Ispred zvučnih suglasnika i sonanata kao *v*, *vb'osty* ('ubosti'), *vgr'isty* ('ugristi'). Ispred bezvučnih suglasnika prešao je u *f*, npr. *fc'rknuty* ('crknuti'), *fčakaty se* ('dočekati'). Ispred *m* prešao je u *x*: *xm'ity se* ('umiti se'), *xm'iv* ('umio'). Česte su zamjene *v* sa *x*, posebice u Belici, čiji govor spada u subotičku skupinu govora, npr. *kr'ox* ('krov') (Blažeka, 2008: 70).

7.2.3. Spirant *x*

Postojan je gotovo u cijelom međimurskom dijalektu u leksičkim morfemima. U cijelom se MD gubi samo u imenici *čer / x'čer* ('kčer'). Što se

tiče gramatičkih morfema, postojan je u većini govora GP, dok je u većini govora SP i DP nepostojan u nekim slučajevima (Blažeka, 2008: 72).

7.2.4. Likvid *l*

Likvid *l* na kraju se sloga dosljedno čuva u DDS, DRP i PRS (i u leksičkim i u gramatičkim morfemima). Kao alomorf morfema *-l-* u m. r. jd. glag. prid. rad. javlja se umjesto *l* poluvokalno *ɥ* i to, između ostaloga, u goričanskoj skupini govora. Također, u GOS takvo *ɥ* alternira s *v*: *biɥ* / *biv* ('bio'). Osim kao alomorf morfema *-l-* u m. r. jd. glag. prid. rad. *ɥ* dolazi u nekim riječima u leksičkom morfemu gdje je *l* na kraju onoga sloga koji nije posljednji: *p'oune* ('podne'). U GP *l* je na kraju sloga prešao u *o*, ali samo u m. r. jd. glag. prid. rad., *fkr'o* ('ukrao'). U DP i SP umjesto *l* ispred *u* stoji *ɭ*: *pɭ'uća*, *ɭ'uk*. U nekim govorima (DDS i DRP) *l* se dosljedno palatalizira ispred svih prednjih samoglasnika, dok je za većinu govora GP specifična depalatalizacija fonema *ɭ*. Umjesto osnovnog *ɭ* stoji *l*: *l'udy* ('ljudi'), *kr'ol* ('kralj') (Blažeka, 2008: 73, 74).

7.2.5. Refleks *d'*

Na istoku MD refleks *d'* je *ž*, na zapadu je *j* (GP i SP, npr. *breja*, *žejen*), a u sredini je i jedan i drugi refleks, s tim da je *j* češće. Na području je cijeloga MD *j* na mjestu *d'* u komparativima *mlajši*, *slajši* (Blažeka, 2008: 78).

7.2.6. Skupine

Skupina *tj* (<**tāj*) ostala je nepromijenjena u zbirnim imenicama i I. jd imenica I-deklinacije te redim brojevima: *latj'e*, *z rytj'om*, *tr'etjy*.

Staro **stj* = **skj* u cijelom je MD dalo *šč*: *p'uščaty*, *xr'ošč*.

Staro **zdj* = **zgj* dalo je *žž* (*dežža*).

Skupovi **čar* i **čer* dali su *čr* (Blažeka, 2008: 79-8).

7.2.7. Refleks palatalnog *r*

Postoji u pojedinačnim imenicama m. r. i s. r. gdje se *r* nalazi između samoglasnika: *m'orje*, *šk'orje* ('čizme'). Također, ta se sekvencija javlja u pridjevu trpnom glagola IV. vrste koji se tvore morfemom *-en-*, npr. *pučkvorjeny* ('pokvaren'). Ta sekvencija postoji još u nekim glagolima: *zaguv'orjaty* ('zagovarati', infinitiv), *xmerjy* ('umri', imperativ) (Blažeka, 2008: 81).

7.2.8. Fonem *j*

Na području cijelog MD fakultativno se gubi *j* kad je morfem u 2. l. jd. i mn. imperativa glagola kojima infinitivna i prezentska osnova završava na *i* (*skr'i se / skr'ij se*) te u vezniku *kaj* u bržem tempu govora, npr. *R'ekel je ka(j) d'ojde*. U MD česta je pojava pojavljivanja *j* iza samoglasnika: *ž'ogaty / ž'ojgaty* ('piliti'). Karakteristično je i gubljenje sonanta *j* u nekim suglasničkim skupinama (*čj, žj, sj*), primjer: *vr'oži* ('vražji'), *p'esy* ('pasji'). Sonant *j* javlja se i kao navezak u priloga: *koma(j)* ('jedva'); *uda(j)* ('puno') (Blažeka, 2008: 81, 82).

7.2.9. Protetski suglasnici

Na području cijeloga MD u inicijalnom položaju samoglasnik *u / u* koji ne potječe od *o* dobiva protetski suglasnik *v*: *v'ura*, *v'udryty* ('udariti'). U nekim primjerima proteze dolaze i ispred *a* i *e* samoglasnika: *j'apa* ('otac'), *j'esenec* ('jak ocat') (Blažeka, 2008: 84).

7.2.10. Promjena $m > n$ i $n > m$

U POS i SUS potvrđena je promjena $n > m$ na kraju riječi u nekim jednosložnim imenicama (*vum*) (Blažeka, 2008: 85).

7.2.11. Prijelazi $r > l$ i $l > r$

Promjenu $r > l$ potvrđuju ovi primjeri: *kalamp'ir* ('krumpir'), *lum'or* ('ormar'), a promjenu $l > r$ sljedeći: *šyń'ir* ('šinjel'), *xal'upa / xar'upa* ('neugledna kućica'), *l'or / r'ol* ('cijev za odvod dima iz peći u dimnjak') (Blažeka, 2008: 85).

8. Morfološke značajke međimurskog dijalekta kajkavskog narječja

U deklinaciji postoji samo šest padeža, jer nema posebnoga oblika za vokativ. Također, nestala je gramatička kategorija dvojine. Ostatak je dvojine morfem *-e* u konstrukciji s brojevima 2, 3 i 4 u nominativu i akuzativu imenica srednjega roda (*obadve, tri sele, štiri meste*) (Blažeka, 2008: 101).

Broj tipova deklinacija se smanjio. Od sustava koji se osnivao na deklinaciji po osnovama, nastao je sustav koji se uglavnom osniva na rodu. Može se ustvrditi da postoje tri vrste: a-deklinacija (imenice m.r. na suglasnik, imenice m.r. na *-yø* i *-y*, imenice s.r.), e-deklinacija (imenice ž.r. na *-a*, imenice m.r. na *-a*) i i-deklinacija (imenice ž.r. koje završavaju na *-ø*) (Blažeka, 2008: 103).

Dativskim su klitikama dodane *my, jy, me, te, se, ga, ju, je*. Često se upotrebljava etički dativ: *Idemo si nekaj pojesti; Nekaj sam si zaslužil*. Oblici u dativu osobne zamjenice za 1. i 2. lice i dativu povratne zamjenice mogu imati *j*: *m'ej, t'ej, s'ej* uz *m'eny, t'eby, s'eby*. Povratno-posvojna zamjenica je *sv'oj*. U većini istraženih govora potvrđene su sljedeće kontrakcije posvojnih i povratno-posvojnih zamjenica: *m'ęga, tv'ęga, sv'ęga*. Uz pokazne zamjenice *t'j, t'o, tø*, upotrebljavaju se i oblici *t'oty, t'ota, totu*. U najvećem dijelu MD za živo se upotrebljava zamjenica *št'o* (<**kъ-to*) i *k'o*, a za neživo *kaj*. Pridjevske zamjenice glase *št'ery, k'oju, čijy*, a u nekim je govorima potvrđeno i *k'ery, k'era, k'eru*. Zamjenica *koji* može imati i konrahirani oblik u m.r. N mn.: *K'j l'udy?* ('Koji ljudi?'), ž.r. N jd.: *K'o by te št'ęla?* ('Koja bi te htjela?'). Upotrebljava se i zamjenica **vbsak*, u oblicima *s'aky, s'aka, s'aku* (Blažeka, 2008: 133 – 138).

Obično se dekliniraju brojevi do 4 (*j'an, dv'o, tr'i, št'iry*), ali se javlja deklinacija brojeva i do 10 i to obično u dativu i instrumentalu. Broj 1 ima dva oblika, *j'ėdan* i *j'ėn* ili *j'aden* i *j'an*, deklinira se kao pridjev, a može imati i značenje 'neki'. Složeni brojevi tvore se bez veznika *i*: *dv'ajsty j'an*. Redni brojevi dekliniraju se kao oblici određenoga pridjeva (Blažeka, 2008: 139).

Brojnost glagolskih kategorija se smanjila u odnosu na praslavensko stanje. U potpunosti su se izgubili aorist, imperfekt, prilog prošli i dvojina. Glagoli u MD imaju sljedeće kategorije: vid (svršeni, nesvršeni), oblike za izricanje vremena (prezent, perfekt, futur, pluskvamperfekt), oblike za izricanje načina (indikativ, imperativ, kondicional I. i II., optativ), stanje (aktiv, pasiv), broj (jednina, množina), lice (tri lica), sustav infinitivnih oblika (infinitiv, supin, prilog sadašnji, pridjev radni, pridjev trpni, imenica) (Blažeka, 2008: 140).

9. Skupine međimurskog dijalekta

Poddijalekte je Đ. Blažeka podijelio na skupine na temelju odabranih fonoloških i morfoloških osobina.

GP čine sljedeće skupine: svetomartinska skupina (SMS), štrigovska skupina (ŠTŠ) te stanetinečka skupina govora (STS).

SP čine sljedeće skupine, odnosno podskupine: podturenska skupina (POS), subotička podskupina (SUS), čakovečka podskupina (ČAS), lopatinečka skupina (LOS) i vratišinečka skupina (VRS). Prijelazni govori unutar SP su Sivica i Knezovec, a prijelazni govori između SP i DP su govor Dragoslavca te macinečka podskupina.

DP obuhvaća sljedeće skupine: prelošku skupinu (PRS), goričansku skupinu (GOS), donjodubravsku skupinu (DDS), serdaheljsku skupinu (SHS) i orehovičku skupinu (ORS). Prijelazni govori unutar DP jesu draškovečka podskupina govora te Sveti Juraj u Trnju.

U radu će se analizirati prikupljeni podatci subotičke podskupine govora kao reprezentanta SP, a podatci iz mjesnoga govora Goričana kao reprezentanta DP (i goričanske skupine). U subotičku podskupinu govora spadaju mjesni govori Belice, Domašince, Držimurca, Male Subotice, Palovca, Strelca i Turčišća. U goričansku skupinu govora spadaju mjesni govori Donjeg Hraščana, Goričana, Hodošana te Palinovca (Blažeka, 2008: 14).

Za potrebe ovoga rada istraživana je mjesni govor Domašince, koji, kao što je istaknuto, pripada subotičkoj podskupini govora srednjega poddijalekta međimurskog dijalekta kajkavskoga narječja. U mjesnom govoru Domašince istraživala se uporaba hungarizama koje je Đ. Blažeka prikupio u govoru Goričana.

10. Smještaj i mjesni govor Domašinca

Domašinec je smješten u središnjem sjeveroistočnom dijelu Međimurske županije, uz rijeku Muru, odnosno državnu granicu s Republikom Mađarskom. Općina se prostire na površini od 35,33 km², a ukupno ima 2.652 stanovnika. Područje Domašinca danas je gospodarski dobro razvijeno, a posebice se to odnosi na razvoj poljodjelstva i povrtlarstvo (Kalšan, 2009: 9). Mađarski naziv za Domašinec je *Damása*.

Pripadnost govora Domašinca kajkavskom narječju u prvom redu potvrđuje upitno-odnosna zamjenica *kaj* koja pripada kajkavskim alijetetima, odnosno značajkama najvišeg ranga razlikovnosti: *Kaj delaš?*; *Kaj ti je na pameti?*; *Kaj imaš v rokama?*

Govor Domašinca spada u subotičku podskupinu govora (SUS), a to potvrđuju i sljedeći kriteriji, koje je izdvojio Đ. Blažeka:

- refleks *d'* realizira se kao *j* (*meja*, *breja*)
- jat je u nenaglašenoj poziciji prešao u *e*: *ě > e*
- u nenaglašenoj poziciji postoji 4 samoglasnika (u sustavu ih ima 5 zbog *o* kao alomorfa morfema *-l-* u m. r. jd. gl. p. r.)
- u suglasničkom inventaru govora postoji *ɥ*
- postoji odnos $o \parallel \varnothing$, samoglasnik *o* može se fakultativno realizirati kao *o* kad je ispred ili iza njega neki nazalni suglasnik (nema izuzetaka od te pojave)
- postoji gramatički morfem *-e* za dvojину imenica s. r. (*m'ęste*, *s'ęle*)
- postoje gramatički morfemi *-iste*, *du/ju* u 2. i 3. l. mn. prezenta u većini glagola 3. i 4. vrste te glagola *j'ęsty* i *b'ity*
- m. r. jd. glag. prid. rad. završava na *-u*

11. Smještaj i mjesni govor Goričana

Goričan je naselje smješteno u istočnom dijelu Međimurske županije. Naselje graniči s Mađarskom, a mađarski naziv za Goričan je *Muracsány*. Goričan je bio republika dva tjedna (1918., Goričanska Republika) te glavni grad Međimurske županije 180 godina, sve do pojave Zrinskih. Zanimljiva je informacija da je 1900. godine naselje imalo 3400 stanovnika od kojih se 206 izjasnilo da im je mađarski jezik materinski. Naziv mjesta dolazi od riječi „gor“ koja označava uzvisinu, mjesto na brijegu ili gori. Međimurci mjesto nazivaju *G'orčane/G'orčani*. Takav množinski oblik za toponime u Međimurju je uobičajen.²

Govor Goričana, kao što je istaknuto, spada u goričansku skupinu donjega poddijalekta međimurskoga dijalekta kajkavskoga narječja, a najbolje ga je istražio Đ. Blažeka. Taj mjesni govor obilježava *ě* kao zatvoreni *e*, slogotvorno *l* kao *o*. Ta se skupina razlikuje od ostalih skupina donjega poddijalekta međimurskoga dijalekta po nepostojanju *ń* u suglasničkom inventaru i nastavku *-u* u pridjevu radnoga muškoga roda jednine. U ostalim govorima donjega poddijalekta nastavak je *-l*. Goričan je jedan od devet punktova u Međimurju u kojima je detaljno prikupljena građa za veliki znanstveni *Rječnik međimurskog dijalekta*. Đ. Blažeka navodi da je korpus od stotinjak goričanskih hungarizama prikupljen kombinacijom dvaju načina prikupljanja leksika za dijalektalne rječnike – dirigiranoga terenskog istraživanja na temelju upitnika i slobodnog izražavanja leksika (Blažeka, 2006: 2).

² <http://www.gorican.hr/o-goricanu/>

12. Adaptacijske tendencije hungarizama

Adaptacijske tendencije hungarizma prikazat će se na temelju korpusa mađarskih posuđenica koje su preuzete iz rada Đure Blažeka *Hungarizmi u govoru Goričana* (2006), a koje su i iskorištene za terensko istraživanje.

12.1. Fonološka razina

12.1.1. Usporedba fonoloških sustava

Inventar mađarskih fonema sadrži više jedinica u usporedbi s hrvatskim, čak trideset devet jedinica. Mađarski jezik ima četrnaest samoglasnika što je zaista veliki broj u odnosu na većinu indoeuropskih jezika. Što se tiče suglasničkog inventara, pokazuje se gotovo potpuno podudaranje s hrvatskim sustavom. Što se tiče samoglasnika, svi hrvatski samoglasnici imaju približne ekvivalente u mađarskome, dok to obrnuto ne vrijedi:

hrv. *a* ≈ mađ. *á*

hrv. *e* ≈ mađ. *e*

hrv. *i* ≈ mađ. *i / í*

hrv. *o* ≈ mađ. *o / ó*

hrv. *u* ≈ mađ. *u / ú*

Grafička slika svakog hrvatskog samoglasnika ima svoj ekvivalent u mađarskome, ali se u zvučnoj realizaciji u potpunosti podudaraju smo /i/ i /u/. Hrvatsko je /a/ artikulacijski najbliže mađarskome /á/, ali je nešto zatvorenije. Hrvatsko /o/ je blago otvorenije od svog mađarskog ekvivalenta, a hrvatsko /e/ je zatvorenije.

Suglasnički sustavi i mađarskog i hrvatskog jezika sadržavaju jednak broj elemenata, dvadeset i pet. Uz to gotovo svaki suglasnik ima svoj artikluacijski ekvivalent u drugome jeziku. Međutim, postoje iznimke, a one su sljedeće:

- suglasnici mađarskoga fonemskoga sustava kojih nema u hrvatskome: /gy/, /ty/, /dz/
- suglasnici hrvatskog fonemskog sustava kojih nema u mađarskome: /ć/, /đ/, /lj/

12.1.2. Nulta transfonemizacija

Kao što je već navedeno, hrvatski i mađarski jezik vrlo su slični što se tiče fonološkog sustava. Zbog toga se gotovo svi suglasnici, a i veći dio samoglasnika podvrgavaju ovome tipu fonološke adaptacije, odnosno, zamjenjuju se svojim ekvivalentima identičnoga fonološkog opisa u hrvatskome jeziku.

Primjeri nulte transfonemizacije, samoglasnici:

- mađ. /á/ > hrv. /a/: *kláris* > *kl'aruš*
- mađ. /e/ > hrv. /e/: *sereg* > *š'ereg*
- mađ. /i/ > hrv. /i/: *hitvány* > *hitv'olen*
- mađ. /o/ > hrv. /o/: *fokos* > *f'okuš*
- mađ. /u/ > hrv. /u/: *furkó* > *f'urek*

Osim spomenutih suglasnika /gy/, /ty/, /dz/, svi se ostali adaptiraju prema nultoj transfonemizaciji. Među njima je nekoliko onih koji se unatoč glavnoj tendenciji prema nultom tipu transfonemizacije ne supstituiraju svojim hrvatskim ekvivalentom, već se iznimno, pod utjecajem određenih sustavnih analogija, zamjenjuju kojim drugim fonemom.

Suglasnici koji se adaptiraju prema nultoj transfonemizaciji:

mađ. /c/ > hrv. /c/: *gombóc* > *gumb'oc*

mađ. /d/ > hrv. /d/: *maródi* > *mar'oden*

mađ. /f/ > hrv. /f/: *fokos* > *f'okuš*³

mađ. /g/ > hrv. /g/: *gombóc* > *gumb'oc*

mađ. /h/ > hrv. /h/: *hitvány* > *hitv'olen*

mađ. /j/ > hrv. /j/: *pajtás* > *pajd'oš*

mađ. /k/ > hrv. /k/: *keh* > *k'ehlavka*

mađ. /l/ > hrv. /l/: *bolta* > *b'olta*

mađ. /m/ > hrv. /m/: *morog* > *merg'otati*

mađ. /ny/ > hrv. /nj/: *lepény* > *l'epinja*⁴

mađ. /p/ > hrv. /p/: *pézsma* > *p'izma*

mađ. /r/ > hrv. /r/: *sereg* > *š'ereg*

mađ. /s/ > hrv. /š/: *vetés* > *v'eteš*; *sereg* > *š'ereg*

mađ. /v/ > hrv. /v/: *vetés* > *v'eteš*

mađ. /z/ > hrv. /z/: *ezer* > *jezer'ača*

mađ. /zs/ > hrv. /ž/: *pézsma* > *p'izma*

Suglasnici koji se većinom adaptiraju prema nultoj, a mogu i prema kompromisnoj transfonemizaciji:

mađ. /b/ > hrv. /b/: *bolta* > *b'olta*

mađ. /cs/ > hrv. /č/: *bocskor* > *b'očkuri*

mađ. /n/ > hrv. /n/: *bolond* > *berl'onduvati*

mađ. /sz/ > hrv. /s/: *kanász* > *kan'os*; *eszencia* > *jes'enec*

³Uz taj je primjer zabilježen i primjer *hokuš*, i kod te inačice riječ je o kompromisnoj transfonemizaciji.

⁴U posuđenicama koje su poslužile za istraživanje nema primjera za adaptaciju ovoga suglasnika, međutim navodi se primjer iz literature *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima* (2005).

mađ. /t/ > hrv. /t/: *tok* > *t'okica*; *beteg* > *b'etek*

12.1.3. Kompromisna transfonemizacija

U odnosu prema nultoj transfonemizaciji, manji se broj mađarskih fonema transfonemizira prema kompromisnom tipu. To su fonemi koji nemaju izravni ekvivalent u hrvatskome jeziku. Samoglasnici koji se adaptiraju prema kompromisnoj transfonemizaciji:

mađ. /a/ > hrv. /a/: *ajándék* > *'ajendek*; *bolta* > *b'olta*; *halászat* > *hal'ostiti*

mađ. /a/ > hrv. /o/: *ablak* > *obl'ok*⁵

mađ. /é/ > hrv. /e/: *vetés* > *v'eteš*; *ajándék* > *'ajendek*

mađ. /é/ > hrv. /i/: *pézsma* > *p'izma*

Suglasnici koji se uvijek adaptiraju prema kompromisnoj transfonemizaciji:

mađ. /gy/ > hrv. /đ/: *gyönyörű* > *nađeđ'eren*

mađ. /ty/ > hrv. /ć/: *fattyú* > *f'aćuk*

12.1.4. Slobodna transfonemizacija

U primjerima posuđenica iz mađarskoga jezika nema primjera slobodne transfonemizacije suglasnika, već se mogu navesti nekoliko primjera slobodne transfonemizacije kod samoglasnika:

mađ. /o/ > hrv. /u/: *ketto*; *k'etuš*; *gombóc* > *gumb'oc*; *fokos* > *f'okuš*

mađ. /i/ > hrv. /o/: *kláris* > *kl'aruš*

⁵Ovaj primjer nije potvrđen u provedenom istraživanju. Primjer je preuzet iz literature *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima* (2005).

12.2. Ortografska razina

Ako usporedimo mađarsku i hrvatsku abecedu, one se razlikuju. Mađarska abeceda sadrži četrdeset grafema. Mađarski jezik ima raznolik samoglasnički sustav, a u ortografiji dolazi do izražaja fonološko načelo prema kojemu svaki grafem označava zasebni fonem, tj. ima svoju stalnu i zasebnu glasovnu/fonemsku vrijednost koja uglavnom ne ovisi o njegovu položaju unutar riječi, a s druge pak strane svakom fonemu odgovara njegov jedinstveni grafem. Također, za mađarski je jezik karakteristična i mogućnost udvostručenja suglasnika što se u pismu realizira udvostručenjem istoga grafema (mađ. *fattyú*), a izgovor takvih suglasničkih skupova realizira se nešto dulje nego izgovor jednoga suglasnika (Sočanac, 2005: 62).

Samoglasnički sustav mađarskog jezika sadržava bitno veći broj samoglasničkih grafema od samoglasničkog sustava hrvatskoga jezika. Zbog tog nepodudaranja prvi je proces pri fonološko-ortografskoj adaptaciji hungarizama optimalna supstitucija mađarskih samoglasnika kojih nema u hrvatskome sustavu (Sočanac, 2005: 63).

Suglasnički sustav mađarskog jezika sadržava suglasnike s gotovo identičnom glasovnom vrijednošću kao i u hrvatskih konsonanta. U mađarskome jeziku postoje samo tri suglasnika koji nemaju izravne ekvivalente u hrvatskom jeziku /gy/, /ty/ i /dz/. Valja izdvojiti i one suglasnike koji se označavaju različitim grafemima u pojedinim jezicima: hrv. *dž* = mađ. *dzs*; hrv. *č* = mađ. *cs*; hrv. *j* = mađ. *j/ly*; hrv. *nj* = mađ. *ny*; hrv. *š* = mađ. *s*; hrv. *s* = mađ. *zs* (Sočanac, 2005: 64).

12.2.1. Ortografska adaptacija

Adaptacija pojedinih glasova provodi se prvenstveno na fonološkoj razini, a njezin se rezultat mora odražavati i na ortografskoj razini.

Navode se primjeri za adaptaciju samoglasnika na ortografskoj razini, uglavnom preuzeti iz korpusa kojeg je prikupio Đ. Blažeka, osim dva, za koje je navedeno odakle su preuzeti:

a > a/o: *ablak* > *obl'ok*⁶

á > a: *agáci* > *g'aciuš*

e > e: *beteg* > *b'eteg*

é > i/e: *pézsma* > *p'ížma*

i > i: *agáci* > *g'aciuš*

o > o/u: *gombóc* > *gumb'oc*; *gomb* > *g'ump*, ali i *g'omp*

ő > a: *cipellő* > *c'ipela*⁷

u > u/e: *furkó* > *f'urek*

Većina suglasničkih grafema u mađarskim modelima u hrvatskom se adaptira u nepromijenjenu obliku, dok se manji broj modificira prema sljedećim tendencijama:

ty > ć: *fattyú* > *f'ćuk*

gy > đ: *gyönyörű* > *nađeđ'eren*

ny > n/nj: *hitvány* > *hitv'olen*; *kormány* > *kurm'on*

n > nj: *fánk* > *f'anjek*⁸

l > lj/l: *labda* > *l'abuda*

⁶Ovaj primjer je karakterističan za kajkavsko područje, međutim nije potvrđen u istraživanju. Primjer je preuzet iz literature *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima* (2005).

⁷Isto.

⁸Ovaj primjer nije potvrđen u istraživanju. Primjer je preuzet iz literature *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima* (2005). Međutim, primjer je karakterističan za kajkavsko područje.

12.3. Morfološka razina

U prikupljenomu korpusu potvrđenih hungarizama potvrđene su tri vrste riječi, a to su imenice, glagoli i pridjevi.

12.3.1. Imenice

Nulta transmorfemizacija

Ovaj tip transmorfemizacije je karakterističan za nastanak hungarizama čiji se model sastoji od osnove (slobodnog morfema) bez vezanog morfema. Nulta transmorfemizacija podrazumijeva preuzimanje mađarskog modela sastavljenog od jednog leksema kao osnove u hrvatski leksički sustav u nepromijenjenom morfološkom obliku. Ti su imenički hungarizmi isključivo muškoga roda. U prikupljenomu korpusu to su primjeri: mađ. *beteg* > *b'etek*; mađ. *gombóc* > *gumb'oc*; mađ. *gomb* > *g'omp*, *g'ump*.

Postoje i hungarizmi koji formalno ne odgovaraju u potpunosti navedenoj paradigmi nulte transmorfemizacije, ali ih u glavnim potezima obilježava nulti tip transmorfemizacije. Modeli su im sastavljeni od slobodnoga leksičkog morfema bez vezanoga, ali morfološko raščlanjenje hrvatske replike ne odgovara toj shemi. To su posebni slučajevi nulte transmorfemizacije koje predstavljaju hungarizmi na *-a*. Na razini mađarskog modela završni je samoglasnik dio osnove, a u hrvatskim replikama svršetak *-a* je nastavak za ženski rod imenice. Primjer za to su imenice mađ. *pézsma* > *p'ižma* ili mađ. *labda* > *l'abuda*.

Kompromisna transmorfemizacija

Korpus nudi niz primjera u kojima je model u mađarskom jeziku izvedenica, odnosno sklop slobodnog morfema kao osnove i tvorbenog (vezanog) sufiksa *-ás*, *-os...* Taj se sufiks prilikom preuzimanja ne odbacuje niti se mijenja, već se izvedenica u potpunosti preuzima. Primjeri su: mađ. *fokos* >

hrv. *f'okuš*, *h'okuš*; mađ. *kláris* > hrv. *kl'aruš*; mađ. *kettos* > hrv. *k'etuš*; mađ. *pajtás* > hrv. *pajd'aš*.

Potpuna transmorfemizacija

Kada govorimo o ovome tipu morfološke adaptacije, valja spomenuti da treba razlikovati nekoliko podkategorija, točnije hungarizme koje karakterizira potpuna morfološka adaptacija možemo podijeliti na dvije skupine:

- model: strana osnova sa stranim sufiksom, replika: strana osnova s prilagođenim svršetkom.

Adaptaciju prema toj shemi predstavlja skupina hungarizama u hrvatskome jeziku, a to su mađarske posuđenice sa završetkom na *-ov*. U potvrđenom korpusu ovakvih imenica nema, no može se navesti primjer mađ. *lopó* > hrv. *l'opov*.

- model: strani slobodni morfem bez nastavka, replika: strani slobodni morfem s hrvatskim nastavkom.

U ovu podskupinu uvrštavaju se svi preostali primjeri potpune transmorfemizacije. Može se navesti primjer iz potvrđenog korpusa: mađ. *tok* > hrv. *t'okica*.

12.3.2. Glagoli

Hrvatski i mađarski jezik bitno se razlikuju po osnovnom obliku glagola. U hrvatskome je jeziku osnovni oblik infinitiv s nastavkom *-ti/-ći*, a u mađarskome jeziku istu ulogu ima oblik 3. lica jednine koji se, ako se sastoji samo od jednog leksema, tj. ako glagol nije izvedenica s prepoznatljivim tvorbenim sufiksom, ne može raspoznati među ostalim vrstama riječi samo na temelju morfološkog oblika. Zbog toga, stvaranje osnovnih oblika glagolskih hungarizama u hrvatskome jeziku nužno uključuje i njihovo proširivanje nekim od hrvatskih infinitivnih formanata i nastavkom *-ti*. Valja spomenuti da je broj

glagolskih hungarizama u hrvatskome jeziku znatno manji u odnosu na imeničke hungarizme.

Glagoli koji su potvrđeni u korpusu jesu:

mađ. *halászat* > hrv. *hal'ostiti*

mađ. *kormány* > hrv. *kurm'oniti, krm'oniti*

mađ. *áld* > hrv. *ald'uvati*

mađ. *bátorit* > hrv. *b'otruviti*

mađ. *morog* > hrv. *merg'otati*

mađ. *bolond* > hrv. *berl'onduvati*

12.3.3. Pridjevi

Isto kao i glagola, tako je i pridjeva znatno manje nego imenica iz mađarskoga jezika. Budući da u mađarskom jeziku ne postoji kategorija gramatičkih rodova, pridjevi nemaju nastavke za rodove, što vrijedi za pridjeve koji se sastoje samo od slobodnog morfema, kao i za pridjevske izvedenice. Svi su pridjevski hungarizmi u hrvatskom prošli sekundarnu adaptaciju. Stranom modelu kao osnovi dodani su određeni hrvatski pridjevski sufiksi, čime posuđenice u jeziku primatelju, u hrvatskom jeziku, dobivaju mogućost da izraze sve morfološke osobine pridjeva (rod, broj, padež). Morfološka adaptacija pridjevskih posuđenica iz mađarskoga jezika obilježena je potpunom transmorfemizacijom.

Pridjevske posuđenice iz mađarskog jezika iz potvrđenog korpusa jesu:

mađ. *hitvány* > *hitv'olen*

mađ. *maródi* > *mar'oden*

mađ. *gyönyörű* > *nadeđ'eren, đed'eran*

12.4. Semantička razina

Značenje je segment riječi koji je najviše izložen promjenama. Precizno opisivanje značenja kompleksnije je od opisivanja fonološkog ili morfološkog ustroja riječi. Za opis značenja važno je pratiti i povijesne promjene. Korpus hungarizama u ovome je istraživanju najvećim dijelom povijesnog i nestandardnog karaktera te predstavlja poteškoće u preciznom utvrđivanju načina njihove semantičke adaptacije.

Korpus je prikupljen terenskim istraživanjem Đ. Blažeke koji je istraživao mjesni govor pa govorimo o supstandardnim hungarizmima. On je hungarizme prikupio u svrhu istraživanja govora Goričana. Kod njih je teško utvrditi radi li se o riječima za čije značenje dotada nije bilo drugih označitelja u idiomu, ili su ti hungarizmi tzv. luksuzne posuđenice koje su samo sinonimi već postojećih hrvatskih riječi. U vezi s mađarskim posuđenicama valja spomenuti i da su karakteristične promjene i u drugim vidovima značenja, pejorizacijom, meliorizacijom, metonimijskim/metaforičkim modifikacijama izvornog značenja.

Prikupljena je građa podijeljena u skupine prema semantičkim sferama kojima potvrđeni hungarizmi pripadaju, a kako se donosi u nastavku.

12.4.1. Podjela hungarizama po značenju:

Biljke

mađ. *pézsma* (hrv. kadulja) – *p'izma* ('kadulja')

mađ. *agáci* (hrv. bagrem) – *g'aciuš, g'acija* ('bagrem')

Bolesti i ljudska stanja

mađ. *beteg* (hrv. bolest) – *b'etek, bet'ežen, betežn'ik, betež'uvati* ('bolest', 'bolestan', 'bolesnik', 'biti bolestan/bolovati')

mađ. *hitvány* (hrv. sramotan, nečastan, jadan) – *hitv'olen* ('slabo razvijen', 'bolestan od rođenja')

mađ. *keh* (hrv. guša) – *k'ehlavka, k'ehlavec* ('žena/muškarac koji boluje od guše')

mađ. *maródi* (hrv. boležljiv) – *mar'oden* ('iscrpljen od bolesti')

Predmeti za svakodnevnu uporabu

mađ. *fokos* (hrv. sjekira, češagija) – *h'okuš, f'okuš* ('grubo obrađeni duguljasti komad drva za pomoć u hodanju koji imaju siromašniji ljudi koji si ne mogu priuštiti pravi štap za hodanje')

mađ. *tok* (hrv. futrola) – *t'okica* ('pernica za školu')

mađ. *kláris* (hrv. ogrlica) – *kl'aruš* ('ogrlica')

Raspoloženje

mađ. *gyönyörű* (hrv. radostan, živahan, junačan) – *nadeđ'eren, nadeđ'eriti se, deđ'eran* ('žustar', 'nervožan', 'zainatiti se')

Ponašanje

mađ. *kettos* (hrv. suradnik, drug) – *k'etuš* ('ortak', 'ljubavnik'), *ket'ušiti* ('surađivati', 'održavati zabranjenu ljubavnu vezu')

mađ. *halászat* (ribariti) – *hal'ostiti* ('krasti voće u tuđim vrtovima')

Hrana

mađ. *gombóc* (hrv. valjušak) – *b'oci* ('krpice od tijesta koje se stavljaju u juhu'); *gumb'oci* ('okruglice od griza koje se stavljaju u juhu')

mađ. *csiger* (hrv. loše vino) – *čig'er, čig'ier* ('ocat napravljen od vina')

mađ. *eszencia* (hrv. bit, srž; ekstrakt) – *jes'enec* ('vrsta jakoga octa')

mađ. *túró* (hrv. svježi sir) – *t'uroš* ('sušeni sir s paprikom')

Igra, zabava

mađ. *korcsolya* (hrv. klizaljke) – *k'orčule* ('klizaljke')

mađ. *labda* (hrv. lopta) – *l'abuda* ('lopta')

Tehnički izrazi

mađ. *kormány* (kormilo, upravljač) – *kurm'on, krm'on* ('volan', 'upravljač'), *kurm'oniti, krm'oniti* ('upravljati')

mađ. *furkó* (trupac) – *f'urek* ('trupac')

Trgovina

mađ. *ajándék* (hrv. dar, poklon) – *'ajendek* ('nagrada koja se daje kome za pružanu pomoć u nekom poslu iako nije tražio ništa')

Međuljudski odnosi

mađ. *áld* (hrv. žrtvovati) – *ald'uvati* ('oprostiti kome dug')

mađ. *bátorit* (hrv. bodriti, hrabriti) – *b'otruviti* ('hrabriti')

mađ. *pajtás* (hrv. prijatelj) – *pajd'oš* ('prijatelj')

Pejorativni nazivi za ljude

mađ. *drótos* (hrv. čovjek niske inteligencije) – *dr'oteš* ('čovjek niske inteligencije')

mađ. *kanász* (hrv. svinjar) – *kan'os* ('krajnje siromašna i zaostala osoba')

mađ. *fattyú* (hrv. izvanbračno dijete) – *f'aćuk* ('izvanbračno dijete')

Priroda

mađ. *forgó* (hrv. vir) – *f'orguf* ('vir')

Govor

mađ. *morog* (hrv. gundati) – *merg'otati* ('gundati')

mađ. *bolond* (hrv. lud, budalast) – *berl'onduvati* ('besmisleno govoriti')

mađ. *csalárd* (hrv. varljiv) – *čal'oren* ('šutljiv, ali oštar kada govori o ženama')

Odjeća i obuća

mađ. *bocskor* (hrv. opanak) – *b'očkuri* ('stare iznošene cipele koje se obuvaju za polje ili blato')

mađ. *gomb* (hrv. gumb, dugme, puce) – *g'omb, g'omp* ('dugme', 'gumb')

Zabava i običaji

mađ. *sereg* (hrv. jato) – *š'ereg* ('svadbena povorka', 'mnoštvo')

Ostalo

mađ. *vetés* (hrv. sjetva, usjev) – *v'eteš* ('miris po vlazi', 'smrad')

mađ. *bolta* (hrv. svod; dućan) – *b'olta* ('svod od opeke')

mađ. *ezer* (hrv. tisuća) – *jezer'ača* ('novčanica od tisuću kuna')

12.4.2. Primarna adaptacija

U primarnoj adaptaciji moguće je razlikovati nultu semantičku ekstenziju i suženje značenja.

Primjeri za nultu semantičku ekstenziju:

mađ. *agáci* > *g'aciuš*, *g'acija*

mađ. *b'eteg* > *b'etek*

mađ. *korcsolya* > *k'orčule*

mađ. *labda* > *l'abuda*

mađ. *furkó* > *f'urek*

mađ. *bátorit* > *b'otruviti*

mađ. *drótos* > *dr'oteš*

mađ. *morog* > *merg'otati*

mađ. *fattyú* > *f'ácuk*

mađ. *pajtás* > *pajd'oš*

mađ. *forgó* > *f'orguf*

mađ. *ezer* > *jezer'ača*

mađ. *gomb* > *g'omb*, *g'omp*

mađ. *sereg* > *š'ereg*⁹

⁹Samo u istraživanju mjesnog govora Domašincea vrijedi ovaj primjer. Za mjesni govor Goričana ne vrijedi.

Suženje značenja

Kada se govori o suženju značenja, može se spomenuti suženje broja značenja i suženje polja značenja. Suženje broja značenja podrazumijeva mađarske modele koji su imali, odnosno koji imaju, nekoliko dobro razgraničenih, plisemijskih značenja od kojih se prilikom preuzimanja u hrvatski prenosilo samo jedno.

Suženje broja značenja

Suženje broja značenja vidljivo je u sljedećem primjeru:

mađ. *hitvány* (hrv. sramotan, nečastan, jadan) – *hitv'olen* ('slabo razvijen, bolestan plod')

mađ. *bolta* (hrv. svod; dućan) – *b'olta* ('svod')

Suženje polja značenja

Karakterističnu skupinu unutar toga čine hungarizmi-dijalektizmi ili regionalizmi s vrlo specifičnim značenjem uskog opsega, te s izrazitim lokalnim obojenjem. Njihova je značenja katkada teško precizno odrediti, a pritom se može osloniti samo na usmena priopćenja pojedinaca koji su ispitivani, kao i u ovome slučaju kada je ispitivao Đ. Blažeka.

mađ. *tok* (hrv. futrola) – *t'okica* ('futrola' ili samo 'pernica za školu')

mađ. *bocskor* (hrv. opanak) – *b'očkuri* ('stare iznošene cipele koje se obuvaju isključivo za polje ili blato')

mađ. *kláris* (hrv. ogrlica) – *kl'aruš* ('biserna ogrlica')

12.4.3. Sekundarna adaptacija

Proširenje broja značenja

Tu se može spomenuti primjer imenice mađ. *vetés* (hrv. sjetva, usjev) – *v'eteš* ('miris po vlazi', 'smrad'). Blažeka navodi da je vjerojatno došlo do prijenosa značenja povezanoga sa specifičnom vlažnosti i mirisom koji zemlja ima na proljeće u vrijeme sjetve (Blažeka, 2006: 25).

Za proširenje polja značenja može se navesti primjer mađ. *ajándék* (hrv. dar, poklon) – '*ajendek* ('nagrada koja se daje kome za pružanu pomoć u nekom poslu iako nije tražio ništa').

Pejorizacija

Može doći i do pogoršanja značenja u jeziku primaocu, odnosno njegova pomaka u pejorativno. Posuđenica, odnosno model, u jeziku davatelju (mađarskome jeziku) nije imao niti pozitivno niti negativno značenje, a u hrvatskom jeziku, jeziku primatelju, postaje po vrijednosti obilježeno. To se može vidjeti u primjeru mađ. *kanász* (hrv. svinjar) – *kan'os* ('krajnje siromašna i zaostala osoba'). Osim što je zabilježeno ovo značenje navedene posuđenice, u mjesnome govoru Domašince zabilježeno je isto značenje kao i u mađarskome jeziku.

Dva ispitanika različite životne dobi odgovorila su da mađarska posuđenica *dr'oteš* označava policajca pa je i u ovome primjeru vidljiva pejorizacija.

Smanjenje pejorativnosti vidi se u primjeru mađ. *bolond* (hrv. lud, budalast) – *berl'onduvati* ('besmisleno govoriti', 'govoriti bez stanke tako da nitko drugi ne može doći do riječi').

13. Istraživanje

Polazište za provedeno istraživanje predstavlja građa koju je Đ. Blažeka prikupio u donjem poddijalektu međimurskog dijalekta kajkavskog narječja. On je prikupio više od sto hungarizama koji se koriste u govoru Goričana, a za potrebe ovoga istraživanja izdvojeno ih je trideset i sedam.

Autorica ovoga rada je izdvojila je hungarizme koji su za ovaj rad poslužili kao izvor za istraživanje njihove uporabe u srednjem međimurskom poddijalektu. Autorica je izdvojila dvadeset i šest hungarizama za koje ranije nije čula, i jedanaest koje upotrebljava u svakodnevnome govoru. Kriterij odabira proveden je s ciljem utvrđivanja prepoznatljivosti i frekventnosti u uporabi u govoru Domašince. Pritom se vodilo računa o pripadnosti odabranih leksema semantičkim sferama povezanim sa svakodnevnim životom.

13.1. Cilj istraživanja

Glavni je cilj ovoga istraživanja bio ispitati u kojoj se mjeri govornici međimurskog srednjeg poddijalekta koriste hungarizmima potvrđenih u uporabi govornika međimurskog donjeg poddijalekta.

13.2. Hipoteze

Na početku istraživanja autorica je postavila tri hipoteze:

- ispitanici neće znati značenja svih hungarizama
- stariji ispitanici će znati navesti više značenja nego ispitanici mlađe životne dobi
- čak ni stariji ispitanici se ne koriste većinom tih riječi u svakodnevnom govoru

13.3. Metode i ispitanici

Istraživanje je provedeno u obliku terenskoga upitnika koji je sastavila, provela i obradila autorica ovoga rada. Svakome je od ispitanika bila predočena tablica s trideset i sedam hungarizama. Autorica je čitala hungarizme, a ispitanici su morali odgovoriti koriste li se tom riječju, i ako da, što ona znači. Također, mogli su odgovoriti da znaju što ta riječ znači, ali se ne koriste njome, a pritom su također morali navesti značenje te riječi. Usto, moguće je da ispitanik odgovori da zna za tu riječ, odnosno da je čuo tu riječ, ali ne zna što ona znači. Ispitanik je mogao odgovoriti i da nikad nije čuo za tu riječ i da ne zna što ona znači. Također, ispitanicima koji su odgovorili da poznaju značenje navedene riječi, autorica je postavljala potpitanja u kojem se kontekstu koriste tom riječju. Ispitanici su ponovili riječ koju je ispitivačica pročitala, neki od ispitanika su značenje objasnili na standardnome jeziku, dok su neki objašnjavali na svojem mjesnom idiomu.

Ispitanici su bili različite životne dobi (rođeni između 1946. i 1997. godine).

13.4. Rezultati istraživanja

Sve pretpostavljene hipoteze pokazale su se točnima. Nijedan ispitanik nije znao navesti značenje svih hungarizama. Za sedam hungarizama nitko od ispitanika nije znao navesti značenje, a to su: *p'izma* ('kadulja'), *gumb'oc* ('krpice od tijesta koje se stavljaju u juhu' ili 'okruglice od griza koje se stavljaju u juhu'), *čig'er* ('ocat napravljen od vina'), *f'orguf* ('vir'), *čal'oren* ('šutljiv, ali oštar kada govori o ženama'), *'ajdendek* ('nagrada koja se daje kome za pružanu pomoć u nekom poslu iako nije tražio ništa'), *b'očkuri* ('stare iznošene cipele koje se obuvaju za polje ili blato').

Kod govornika različite životne dobi mogu se pratiti razlike u uporabi i prepoznavanju značenja hungarizama.

Izvorni govornici najmlađe dobi ne prepoznaju više od trinaest mađarskih posuđenica. Ti su ispitanici znali navesti značenje uglavnom istih hungarizama: *g'acija* ('bagrem'), *b'eteg* ('bolest'), *t'okica* ('futrola'), *h'okuš* ('grubo obrađeni duguljasti komad drva za pomoć u hodanju koji imaju siromašniji ljudi koji si ne mogu priuštiti pravi štap za hodanje'), *t'uroš* ('sušeni sir s paprikom'), *krm'on* ('volan'), *krm'oniti* ('upravljati'), *pajd'oš* ('prijatelj'), *g'omb* ('gumb, dugme'), *v'eteš* ('miris po vlazi, smrad'), *b'olta* ('svod od opeke') i *jezer'ača* ('novčanica od tiduću kuna'). Također, to su riječi koje su i danas dijelom aktivnog leksika u većini govora MD, pa i u drugim dijalektima kajkavskog narječja. Neki od mlađih ispitanika znali su navesti i značenje hungarizama *f'urek* ('trupac') i *kan'os* ('krajnje siromašna i zaostala osoba'). Ispitanici mlađe životne dobi ne rabe sve izraze za koje su znali navesti značenja u svakodnevnome govoru. Dvoje od osam ispitanika mlađe životne dobi odgovorilo je da je značenje mađarske posuđenice *k'orčule* 'koturaljke', umjesto 'klizaljke'. Također, jedan je ispitanik mlađe životne dobi odgovorio da je značenje riječi *dr'oteš* 'policajac'.

Govornici srednje životne dobi prepoznaju hungarizme u većem broju od ispitanika prve skupine. Zanimljivo je što dvije osobe iste životne dobi (45) imaju u potpunosti različite rezultate. Jedna od tih osoba znala je navesti značenje za 26 mađarskih posuđenica, dok je druga osoba navela samo značenje 15 hungarizama i to uglavnom onih za koje su značenja naveli i ispitanici mlađe dobi. Jedan je ispitanik srednje životne dobi, isto kao i jedan ispitanik mlađe životne dobi, odgovorio da je značenje mađarske posuđenice *dr'oteš* 'policajac'.

Ispitanici starije životne dobi prepoznaju oko 30 mađarskih posuđenica (od 37), ali ne rabe one izraze koji im nisu potrebni u komunikaciji. Ti su ispitanici naveli da su se tim riječima nekad koristili njihovi roditelji i da su te riječi uglavnom iz aktivnog prešle u pasivni leksik. Također, nekim je ispitanicima starije životne dobi trebalo duže vrijeme da se sjete značenja jer se već dugo nisu tim riječima koristili u govoru.

14. Značenja mađarskih posuđenica u mjesnome govoru Goričana i Domašinca

Značenja koja su naveli ispitanici uglavnom se podudaraju sa značenjima koja su naveli govornici mjesnoga govora Goričana. U nekim je riječima vidljivo je neslaganje u značenju.

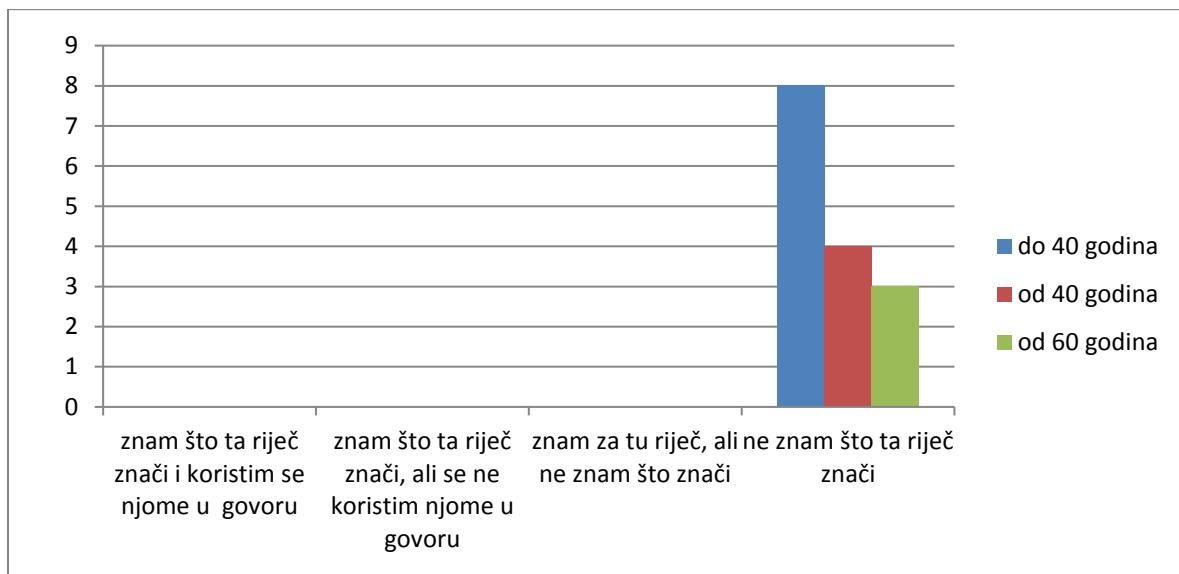
Govornici mjesnoga govora Domašinca za hungarizam *nadeđ'eren* naveli su značenje 'jak' ili 'dobroga zdravlja', dok su u Goričanu zapisana značenja 'žustar', 'nervozan' ili 'intatiti se'. Također, nijedan ispitanik nije znao za značenje riječi *k'etuš*, ali je autorica postavila potpitanje znaju li što znači glagol *ket'ušiti*, te je nekoliko ispitanika potom navelo značenje i to u istome značenju kao i u govoru Goričana. Za mađarsku posuđenicu *kl'aruš* u govoru Goričana zapisano je značenje 'ogrlica', dok su govornici mjesnoga govora Domašinca naveli da je to isključivo biserna ogrlica, pa se može govoriti o suženju polja značenja. Za hungarizam *t'okica* ispitanici su naveli i šire i uže značenje. Značenje 'školska pernica' naveli su uglavnom ispitanici mlađe životne dobi, dok su značenje 'futrola' ili 'torbica' naveli ispitanici srednje i starije životne dobi. U mjesnom govoru Goričana je potvrđen hungarizam *kan'os* u značenju 'krajnje siromašna i zaostala osoba', međutim u istraživanju frekventnosti i značenja ove mađarske posuđenice u mjesnom govoru Domašinca dolazi se do zaključka da se značenje ne mijenja, već ostaje isto kao i u mađarskome jeziku, 'svinjar'. Za riječ *dr'oteš* značenja koja su naveli stariji ispitanici te ispitanici srednje životne dobi se podudara sa značenjem koje su naveli govornici mjesnoga govora Goričana, međutim u istraživanju govora Domašinca zabilježeno je i pejorativno značenje za leksem 'policajac'. Za mađarsku posuđenicu *š'ereg* u mjesnom govoru Domašinca zabilježeno je značenje 'mnoštvo nečega' ili 'puno nečega', a jedna je osoba čak navela značenje 'jato', odnosno *š'ereg g'uoski ili p'iceki*, što znači da je značenje isto kao i u mađarskome jeziku. U mjesnome govoru Goričana uz značenje 'mnoštvo' je zabilježeno i značenje 'svadbena povorka'.

Sva ostala značenja mađarskih posuđenica se podudaraju među govornicima dvaju istraživanjem obuhvaćenih mjesnih govora.

15. Grafički prikaz rezultata istraživanja

- mađ. *pézsma* (hrv. kadulja) – *p'izma* ('kadulja')

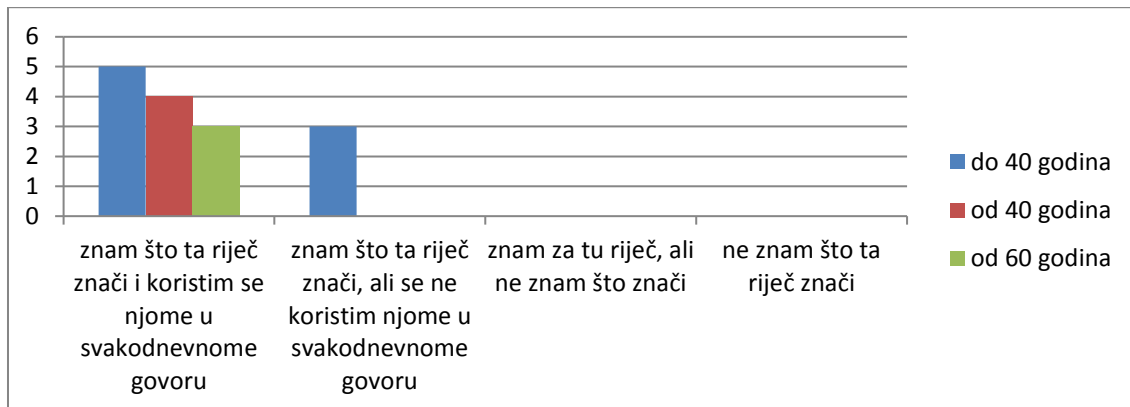
Nijedan ispitanik nije znao navesti značenje ove mađarske posuđenice.

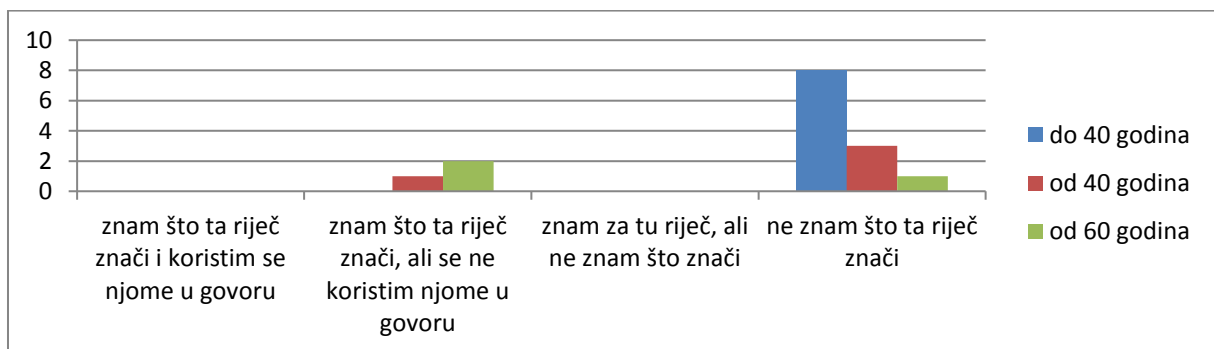
- mađ. *agáci* (hrv. bagrem) – *g'aciuš, g'acija* ('bagrem')

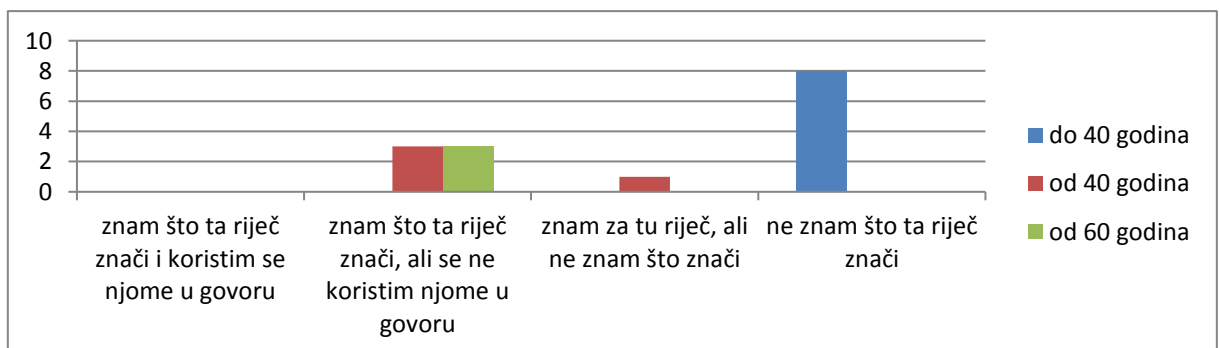
- mađ. *beteg* (hrv. bolest) – *b'etek, b'etežen, betežn'ik, betež'uvati* ('bolest', 'bolestan', 'bolesnik', 'biti bolestan/bolovati')

- mađ. *hitvány* (hrv. sramotan, nečastan, jadan) – *hitv'olen* ('slabo razvijen', 'bolestan od rođenja')

- mađ. *keh* (hrv. guša) – *k'ehlavka, k'ehlavec* ('žena/muškarac koji boluje od guše')

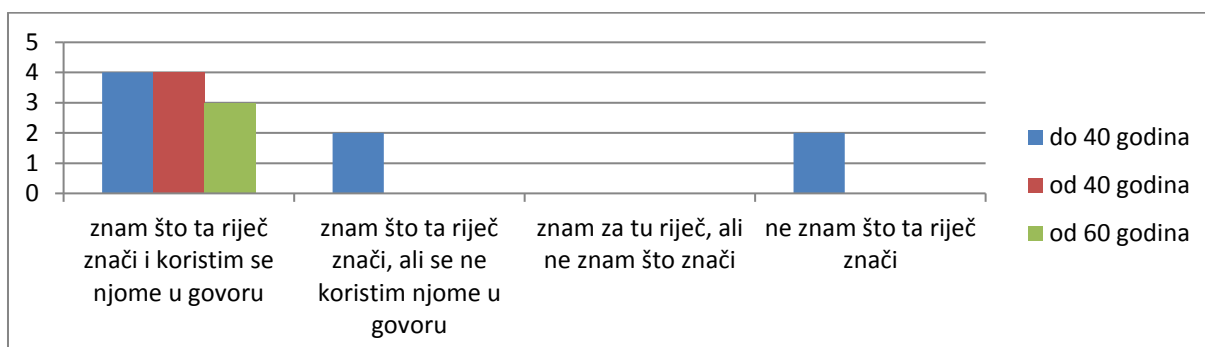

- mađ. *maródi* (hrv. boležljiv) – *mar'oden* ('iscrpljen od bolesti')

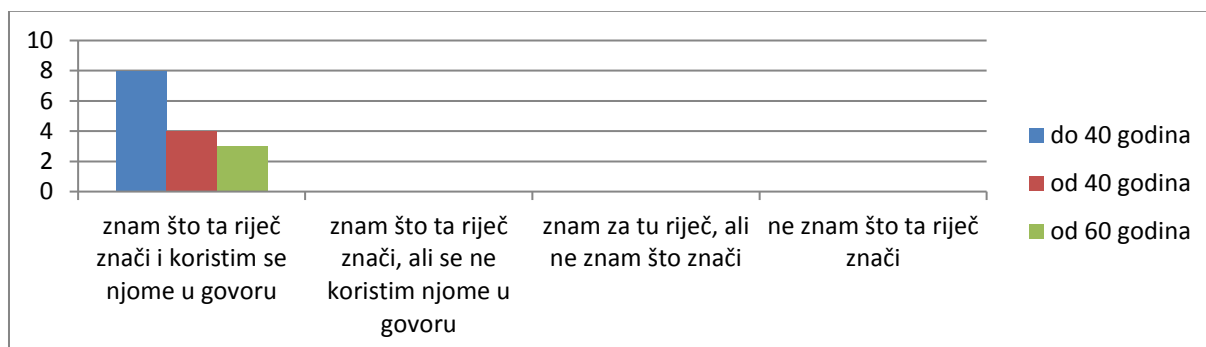
- mađ. *fokos* (hrv. sjekira, češagija) – *h'okuš*, *f'okuš* ('grubo obrađeni duguljasti komad drva za pomoć u hodanju koji imaju siromašniji ljudi koji si ne mogu priuštiti pravi štap za hodanje')

Ispitanici su odgovorili da znaju za značenje riječi *h'okuš* i da se koriste tom riječju, dok za riječ *f'okuš* nisu čuli.

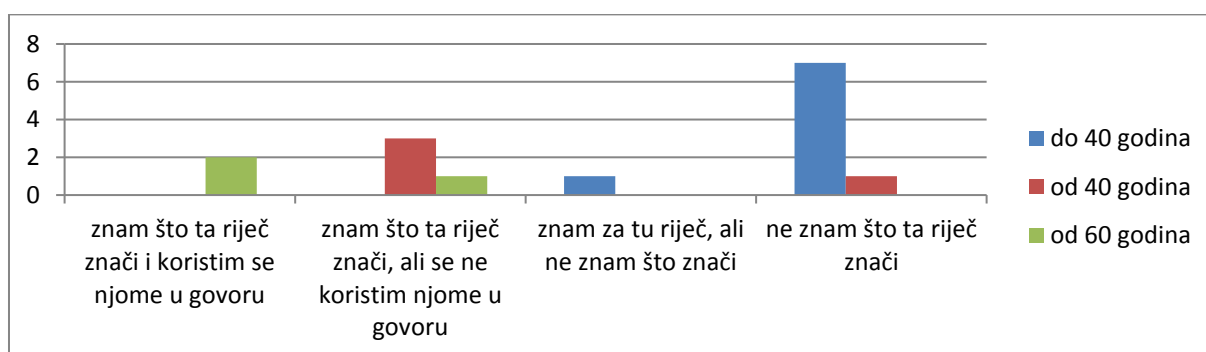
- mađ. *tok* (hrv. futrola) – *t'okica* ('pernica za školu', 'futrola')

Svi ispitanici mlađe životne dobi odgovorili su da je *t'okica* školska pernica. Jedan od četiri ispitanika srednje životne dobi odgovorilo je također da je *t'okica* školska pernica, a ostali ispitanici srednje životne dobi i svi ispitanici starije životne dobi odgovorili su da je značenje te riječi *futr'ola* ili *t'orbica*.

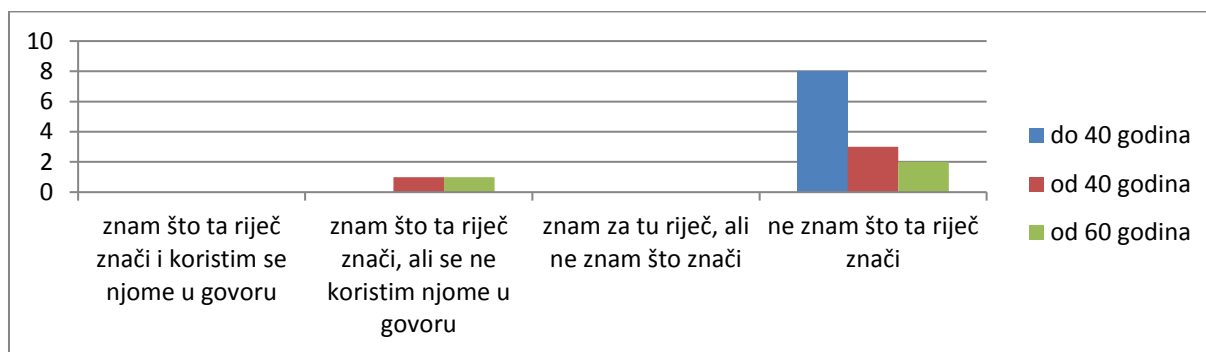
- mađ. *kláris* (hrv. ogrlica) – *kl'aruš* ('ogrlica')

Svi ispitanici koji su znali značenje ove riječi naveli su da su se tom riječju koristili, ili se još uvijek njome koriste, kako bi označili samo bisernu ogrlicu.

- mađ. *gyönyörű* (hrv. radostan, živahan, junačan) – *naded'eren*, *naded'eriti se*, *ded'eran* ('žustar', 'nervozan', 'zainatiti se')

Ispitanici koji su znali značenje ove mađarske posuđenice, rekli su da je to jak čovjek, onaj koji je dobroga zdravlja, što se razlikuje od značenja koje je potvrđeno u mjesnom govoru Goričana.

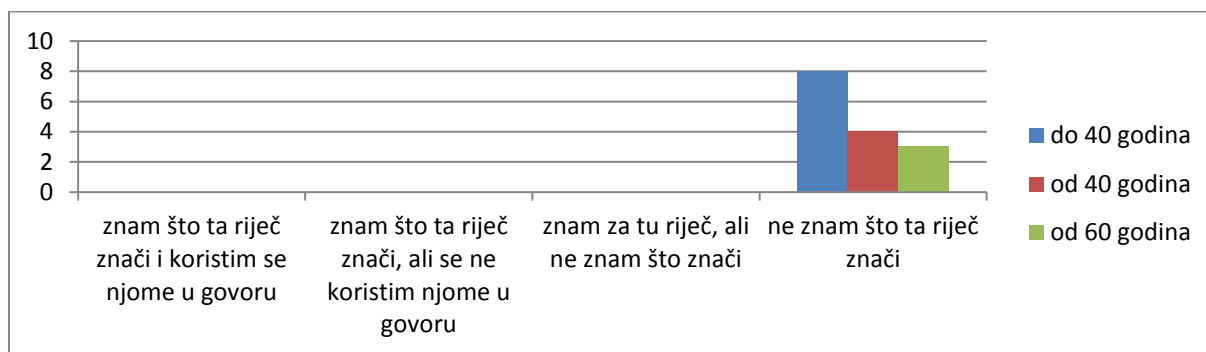
- mađ. *kettos* (hrv. suradnik, drug) – *k'etuš* ('ortak', 'ljubavnik'), *ket'ušiti* ('suradivati', 'održavati zabranjenu ljubavnu vezu')

Nijedan ispitanik nije naveo značenje riječi *k'etuš*, ali neki od ispitanika su naveli da su se nekad koristili glagolom *ket'ušiti*.

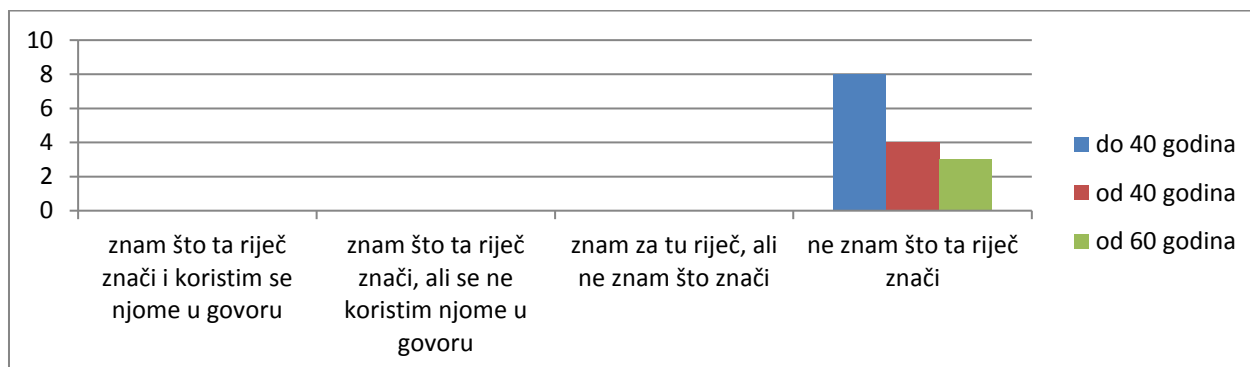
- mađ. *halászat* (ribariti) – *hal'ostiti* ('krasti voće u tuđim vrtovima')

Nijedan ispitanik nije znao navesti točno značenje te riječi, ali kada je autorica napomenula što ta riječ znači, nekoliko je ispitanika navelo riječ *fal'uoksiti*, *fal'uokšiti* i *fal'uositi* (svi ispitanici starije životne dobi i tri ispitanika srednje životne dobi).

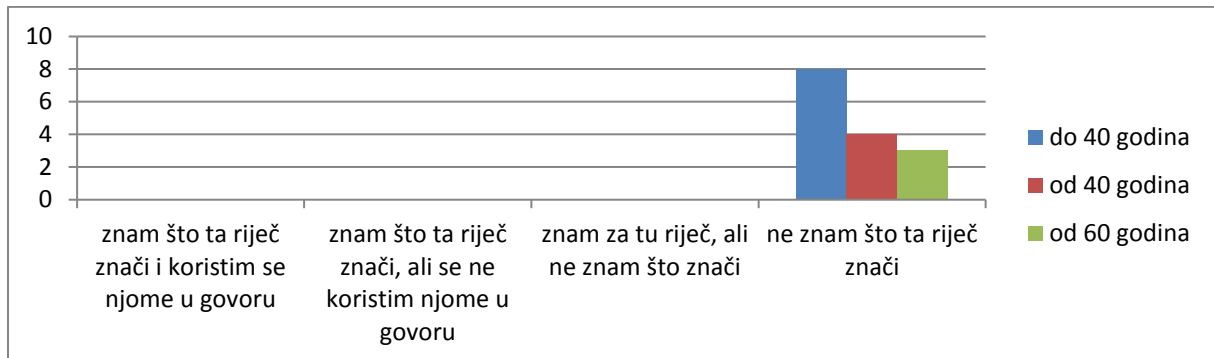
- mađ. *gombóc* (hrv. valjušak) – *gumb'oci*, *b'oci* ('krpice od tijesta koje se stavljaju u juhu')

Nijedan ispitanik nije znao navesti značenje ove mađarske posuđenice.

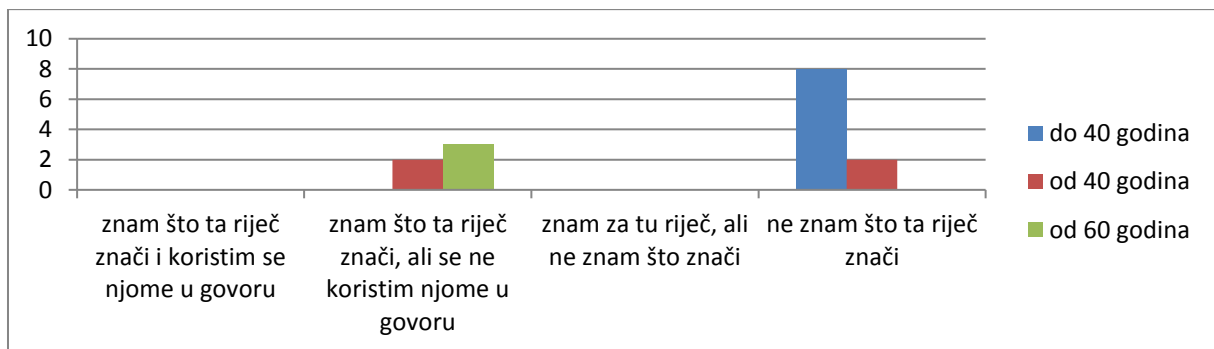

- mađ. *csiger* (hrv. loše vino) – *čig'er, čig'ier* ('ocat napravljen od vina')

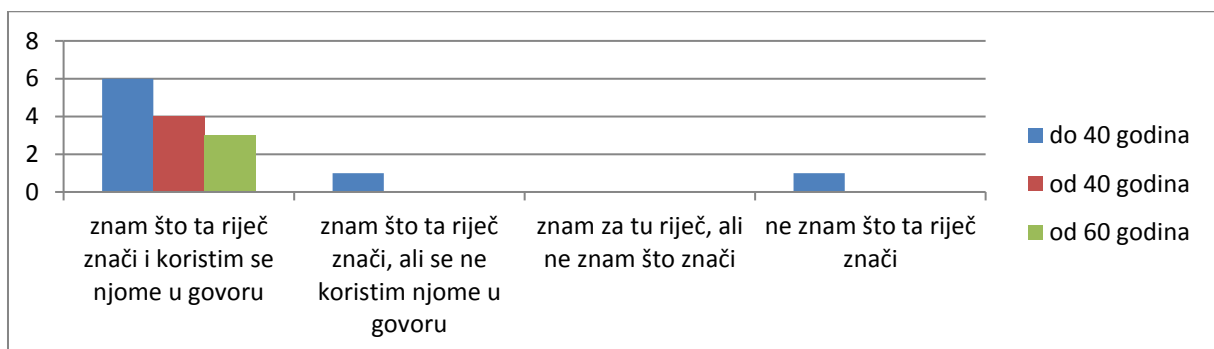
Nijedan ispitanik nije znao navesti značenje ove mađarske posuđenice.

- mađ. *eszencia* (hrv. bit, srž; ekstrakt) – *jes'enec* ('vrsta jakoga octa')

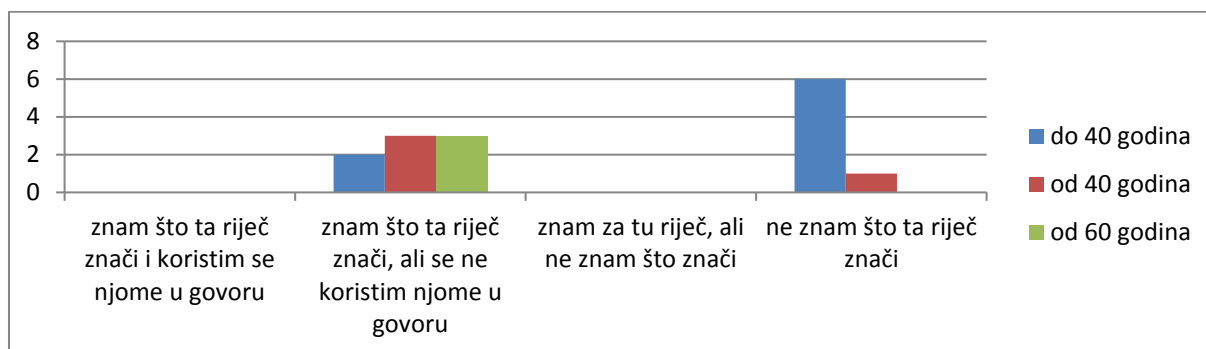

- mađ. *túró* (hrv. svježi sir) – *t'uroš* ('sušeni sir s paprikom')

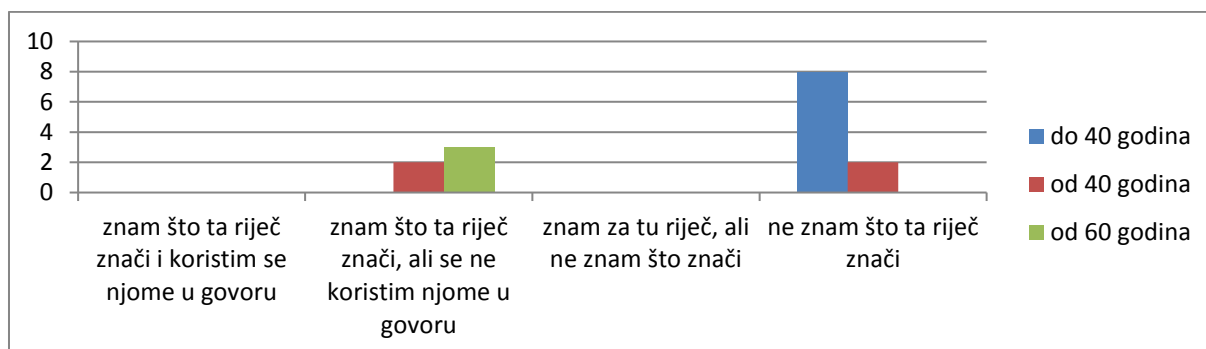

- mađ. *korcsolya* (hrv. klizaljke) – *k'orčule* ('klizaljke')

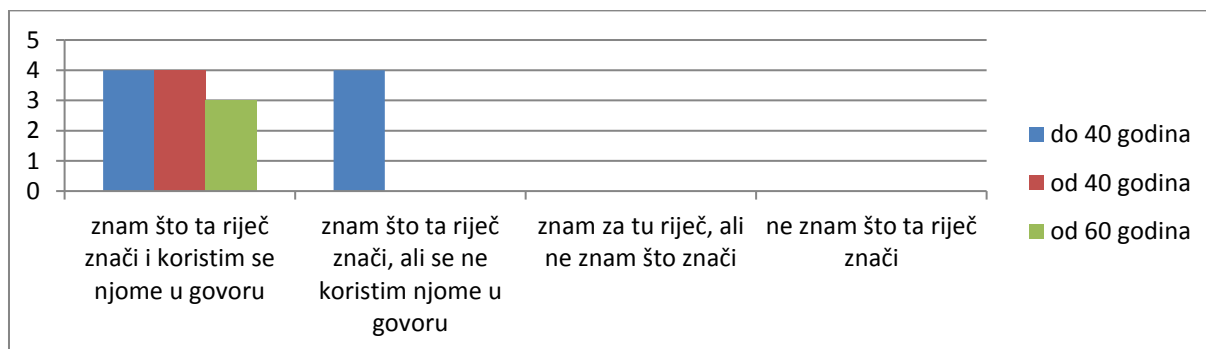
Ispitanici mlađe životne dobi koji su odgovorili da znaju što ova riječ znači (2 ispitanika), napomenuli su da su to koturaljke. Svi ostali ispitanici koji su naveli da znaju značenje ove riječi, naveli su da su to klizaljke.

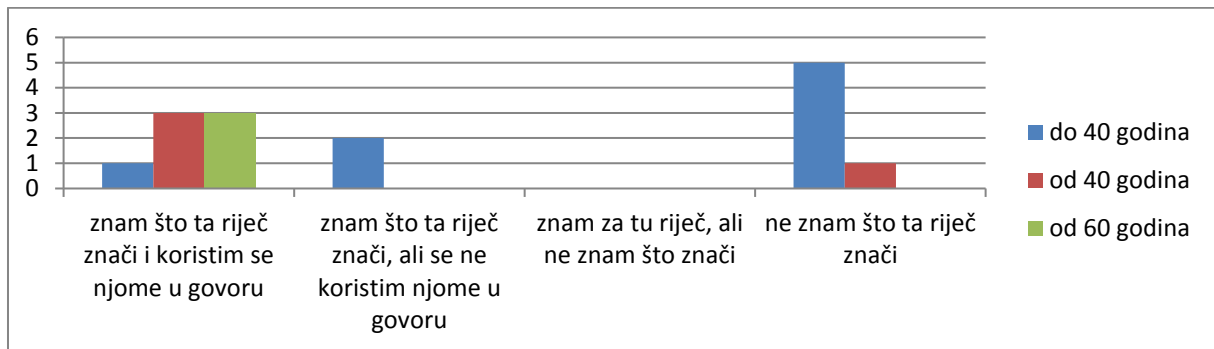
- mađ. *labda* (hrv. lopta) – *l'abuda* ('lopta')

- mađ. *kormány* (kormilo, upravljač) – *kurm'on*, *krm'on* ('volan', 'upravljač'), *kurm'oniti*, *krm'oniti* ('upravljati')

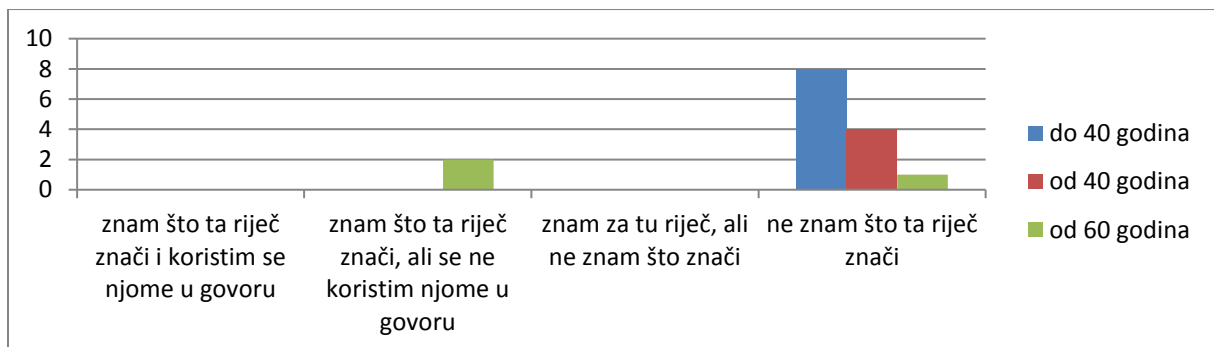
- mađ. *furkó* (trupac) – *f'urek* ('trupac')

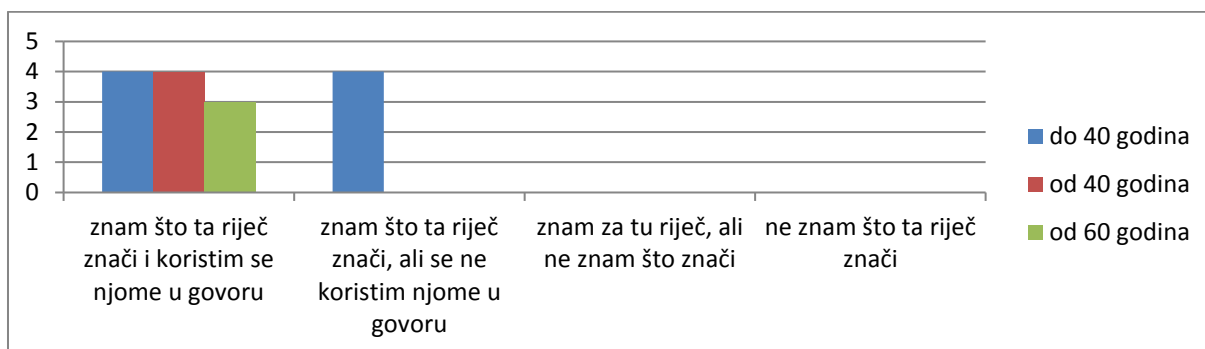
- mađ. *áld* (hrv. žrtvovati) – *ald'uvati* ('oprostiti kome dug')

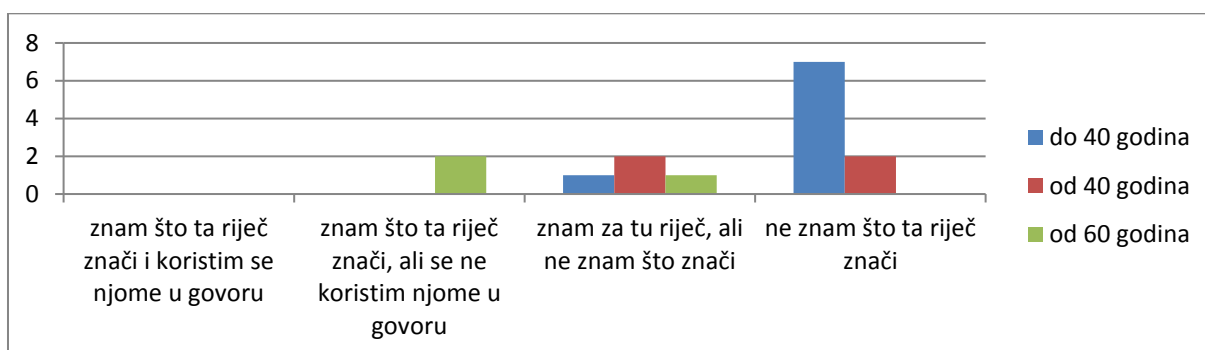
- mađ. *bátorit* (hrv. bodriti, hrabriti) – *b'otruviti* ('hrabriti')

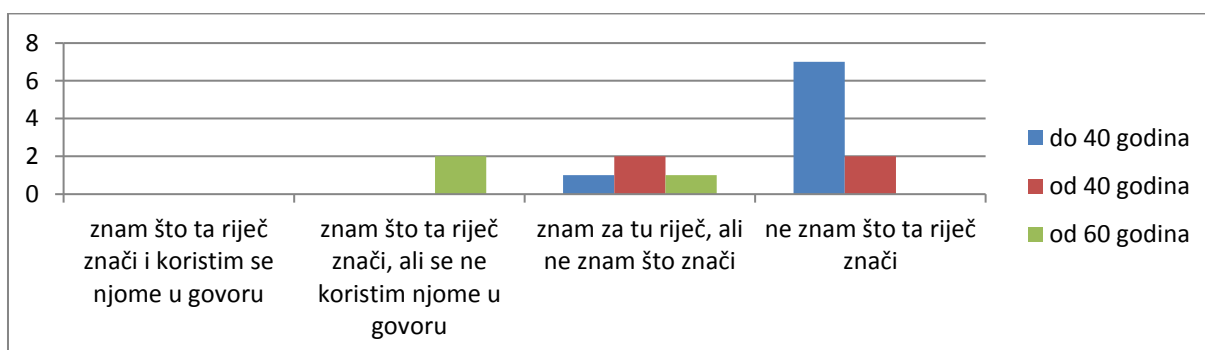
- mađ. *pajtás* (hrv. prijatelj) – *pajd'oš* ('prijatelj')

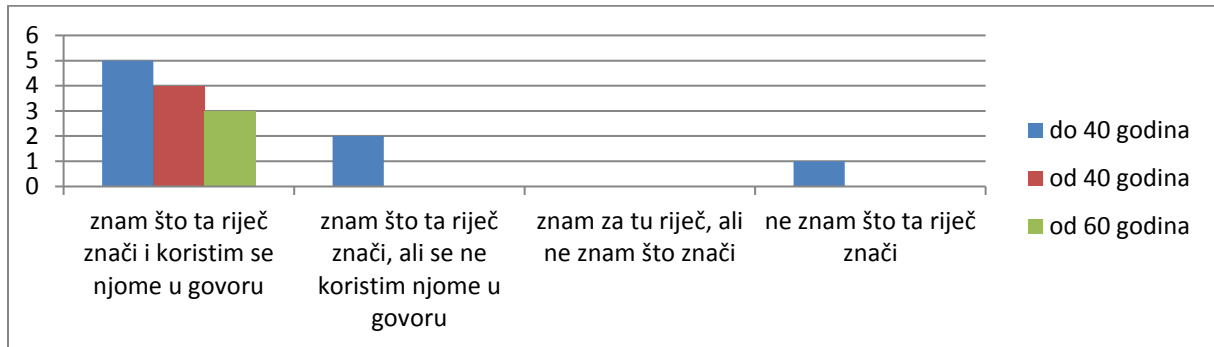
- mađ. *drótos* (hrv. čovjek niske inteligencije) – *dr'oteš* ('čovjek niske inteligencije')

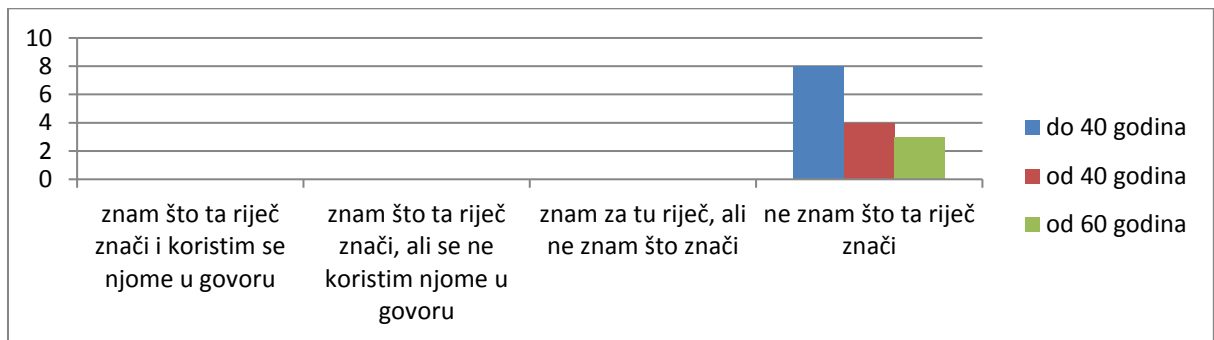
- mađ. *kanász* (hrv. svinjar) – *kan'os* ('krajnje siromašna i zaostala osoba')

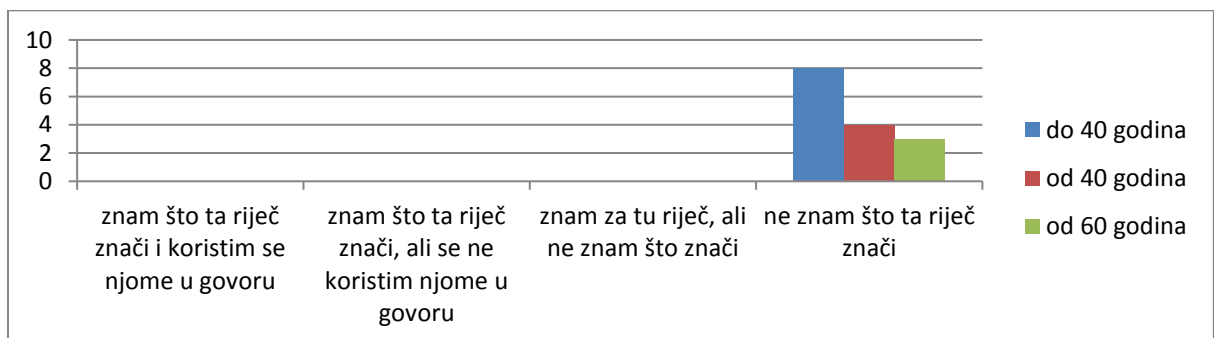
- mađ. *fattyú* (hrv. izvanbračno dijete) – *f'acuk* ('izvanbračno dijete')

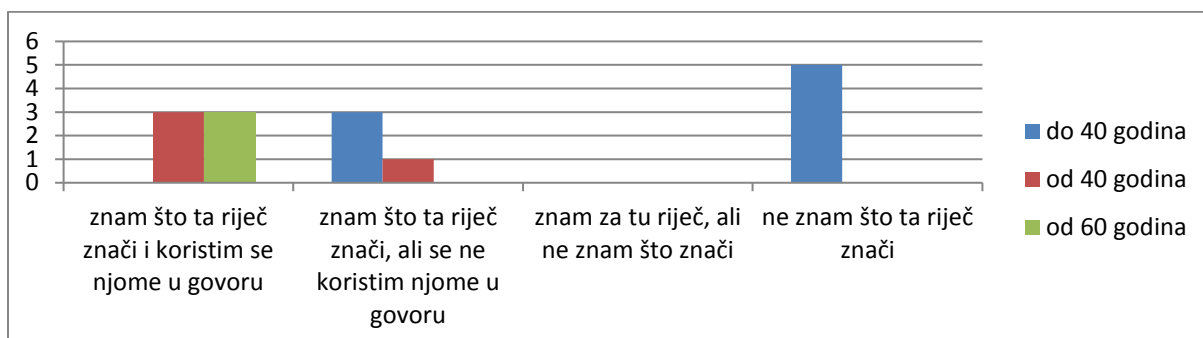
- mađ. *ajándék* (hrv. dar, poklon) – 'ajendek ('nagrada koja se daje kome za pružanu pomoć u nekom poslu iako nije tražio ništa')

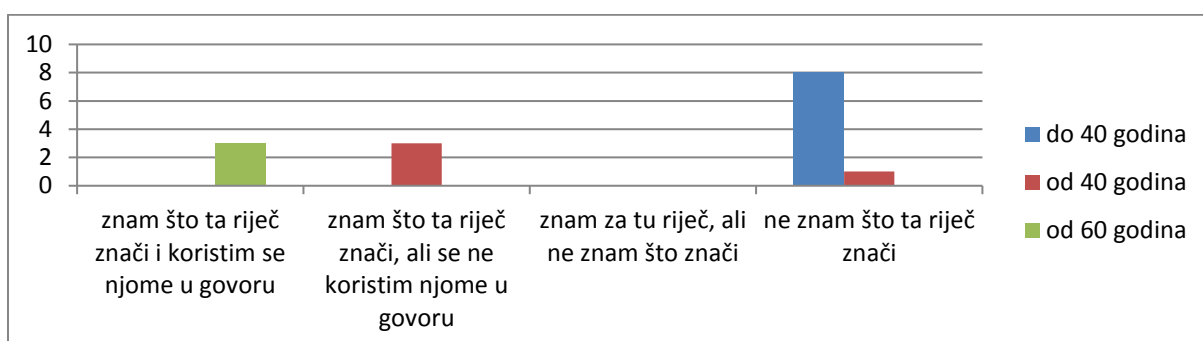
- mađ. *forgó* (hrv. vir) – *f'orguf* ('vir')

- mađ. *morog* (hrv. *gundati*) – *merg'otati* ('gundati')

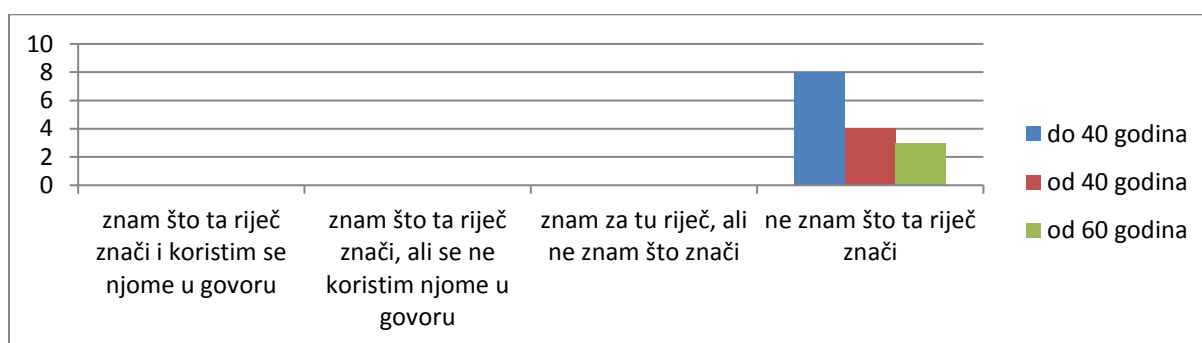

- mađ. *bolond* (hrv. *lud, budalast*) – *berl'onduvati* ('besmisleno govoriti')

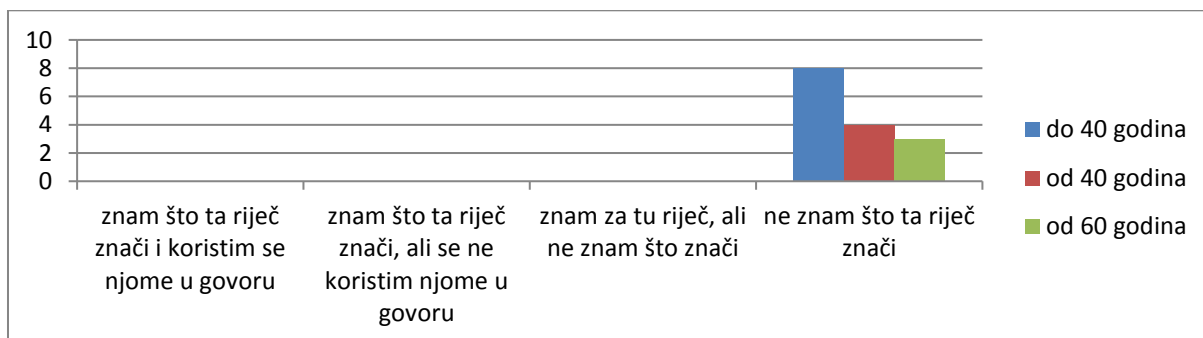
- mađ. *csalárd* (hrv. *varljiv*) – *čal'oren* ('šutljiv, ali oštar kada govori o ženama')

Nijedan ispitanik nije znao navesti značenje ove mađarske posuđenice.

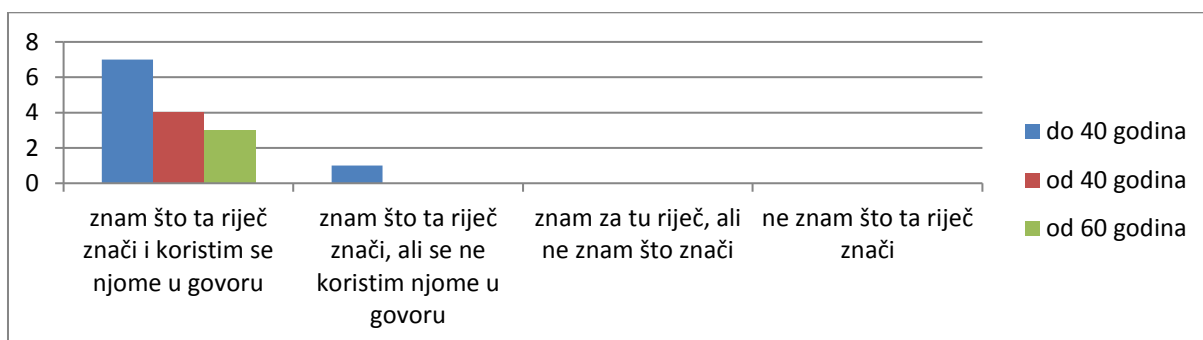

- mađ. *bocskor* (hrv. opanak) – *b'očkuri* ('stare iznošene cipele koje se obuvaju za polje ili blato')

Nijedan ispitanik nije znao navesti značenje ove mađarske posuđenice.

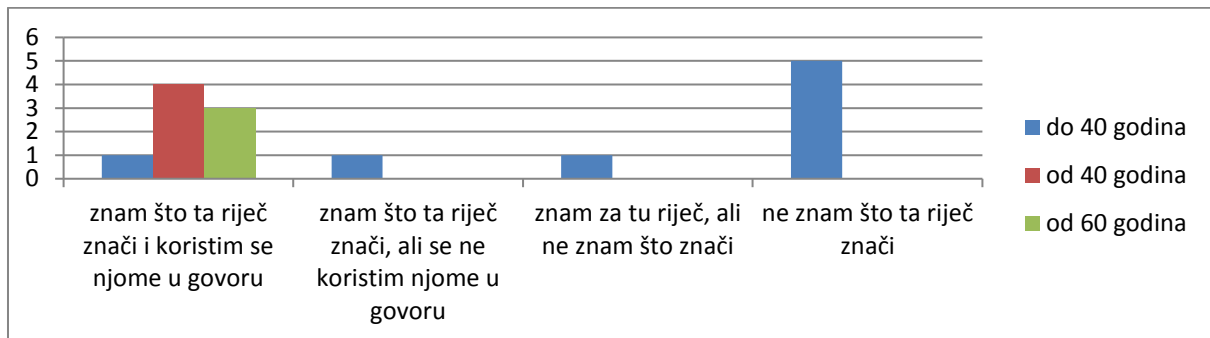
- mađ. *gomb* (hrv. gumb, dugme, puce) – *g'omb, g'omp* ('dugme', 'gumb')

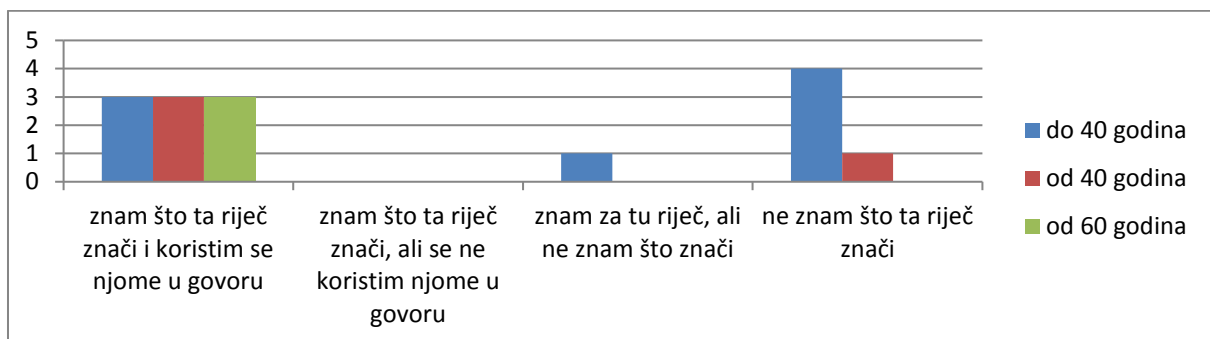
- mađ. *sereg* (hrv. jato) – *š'ereg* ('svadbena povorka')

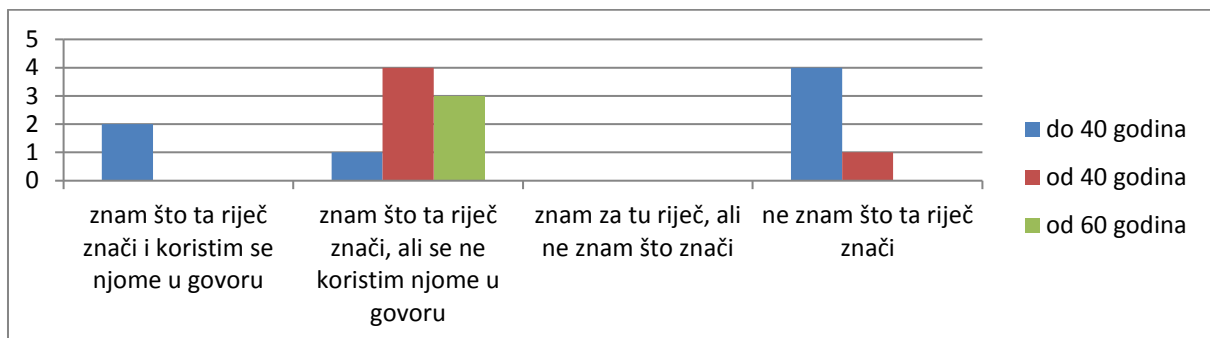
- mađ. *vetés* (hrv. sjetva, usjev) – *v'eteš* ('miris po vlazi', 'smrad')

- mađ. *bolta* (hrv. svod; dućan) – *b'olta* ('svod od opeke')

- mađ. *ezer* (hrv. tisuća) – *jezer'ača* ('novčanica od tisuću kuna')

16. Zaključak

Težište je provedena istraživanja bilo na utvrđivanju komunikacijske uloge potvrđenih hungarizama. Istraživalo se koliko su hungarizmi kojima se govornici koriste u donjem međimurskom poddijalektu frekventni u srednjem međimurskom poddijalektu kajkavskoga narječja. Građa za istraživanje preuzeta je iz rada Đ. Blažeke *Hungarizmi u govoru Goričana* (2006). Iz toga je rada preuzeto trideset i sedam hungarizama koji su podijeljeni prema svome značenju, pripadnosti određenoj semantičkoj sferi.

Cilj je ovoga rada bio prikazati mađarski i hrvatski jezik u kontaktu u mjesnome govoru Domašince te istražiti uporabu hungarizama u istomu. Također, u radu su se analizirale i adaptacijske tendencije mađarskih posuđenica. Rezultati istraživanja su potvrdili sve tri postavljene hipoteze: ispitanici neće znati značenja svih hungarizama, stariji ispitanici će znati navesti više značenja nego ispitanici mlađe životne dobi te hipotezu da se čak ni stariji ispitanici ne koriste većinom tih riječi u svakodnevnom govoru.

Stariji ispitanici su potvrdili da su se nekad govornici češće koristili hungarizmima koji su činili predmet provedenoga terenskog istraživanja, odnosno da su njihovi roditelji upotrebljavali te riječi u svakodnevnom govoru, a da se oni danas većinom njima ne koriste. Potvrđeni hungarizmi pripadaju različitim semantičkim sferama vezanima uz pojedina područja ljudske djelatnosti. Neki od tih hungarizama postali su pasivni sloj leksika, a neki se još uvijek upotrebljavaju u svakodnevnome govoru i to su uglavnom one posuđenice kojima su značenje znali i mlađi ispitanici. Značenja koja su naveli ispitanici mjesnoga govora Domašince uglavnom se podudaraju sa značenjima koja su naveli govornici mjesnoga govora Goričana. Tek je u nekim riječima vidljivo neslaganje u značenju.

17. Literatura

Bilješke

- Bilješke s predavanja, kolegij: *Lingvistika jezičnih dodira*, nositeljica kolegija: prof. dr. sc. Željka Macan.
- Bilješke s predavanja, kolegij: *Uvod u dijalektologiju hrvatskoga jezika*, nositeljica kolegija: prof. dr. sc. Silvana Vranić.

Članci:

- Blažeka, Đuro. *Hungarizmi u govoru Goričana*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/13453>
- Dürriegl, Marija-Ana. *Hungarizmi u hrvatskom književnom jeziku*. Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika. Hrvatsko filološko društvo. God. 35, Br. 4, str. 97-128, travanj. Zagreb. 1988. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/205305>
- Frančić, Anđela; Žagar, Szentesi Orsolya. *Međimurska ojkonomija na mađarski način*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/43375>
- Puškar, Krunoslav. *Tragom njemačko-mađarsko-hrvatskih jezičnih dodira: problematika jezika posrednika*. Cris, god. XII., br. 1/2010., str. 129-141. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/67957>

Knjige:

- Anić, Vladimir. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Novi Liber. Zagreb. 1996.
- Barić, Eugenija, i sur. *Hrvatski jezični savjetnik*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. 1991.
- Birtić, Matea. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*. Školska knjiga. Zagreb. 2012.
- Blažeka, Đuro. *Međimurski dijalekt. Hrvatski kajkavski govori Međimurja*. Matica hrvatska. Čakovec. 2008.

- Brozović, Dalibor. *Dijalekatska slika hrvatskosrpskoga jezičnog prostora*. Zadar. 1970.
- Filipović, Rudolf. *Teorija jezika u kontaktu*. Školska knjiga. Zagreb. 1986.
- Frančić, Anđela. Hudeček, Lana. Mihaljević, Milica. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naknada. Zagreb. 2005.
- Ivšić, Stjepan. *Jezik Hrvata kajkavaca*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb. 2012.
- Kalšan, Vladimir. *Općina Domašinec*. Edok d.o.o. 2009.
- Lončarić, Mijo. *Kajkavsko narječje*. Školska knjiga. Zagreb. 1996.
- Lončarić, Mio. *KAJ jučer i danas*. Tiskarsko-izdavački zavod Zrinski. Čakovec. 1990.
- Novak, Kristian. *Višejezičnost i kolektivni identiteti ilirca*. Srednja Europa. Zagreb. 2012.
- Vranić, Silvana. Zubčić, Sanja. *Hrvatska narječja, dijalekti i govori u 20. stoljeću*. U: Bartolić, Josip. *Povijest hrvatskoga jezika*. 5. knjiga: 20. stoljeće – prvi dio. Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti CROATICA. Zagreb. 2009.

Mrežne stranice:

- Hrvatska enciklopedija. Online. 16.12.2018. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/>
- Općina Goričan. Online. 20.6.2019. Dostupno na: <http://www.gorican.hr/o-goricanu/>

18.Prilozi

1.SPOL: Ž DOB: 22	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>				+
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>		<i>b'olest</i>		
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>				+
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>		<i>št'ap, sl'uži za h'odanję</i>		
<i>t'okica</i>	<i>p'ernica, t'orbica za p'enkalę i o'lovkę</i>			
<i>kl'oruš</i>				+
<i>hal'ostiti</i>				+
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>				+
<i>t'uroš</i>	<i>s'ir, os'ušeni</i>			

<i>k'orčule</i>				+
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti/krm'oniti</i>		<i>vol'an, v a'utu, skr'etanje, skr'etati</i>		
<i>f'urek</i>				+
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>paj'doš</i>		<i>prij'atelj</i>		
<i>dr'oteš</i>				+
<i>kan'os</i>				+
<i>f'aćuk</i>		<i>'izvanbračno d'itę</i>		
<i>merg'otati</i>				+
<i>berl'onduvati</i>				+
<i>ćal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb, d'ugme</i>			
<i>š'ereg</i>				+
<i>v'eteš</i>				+
<i>b'olta</i>				+
<i>jezer'aća</i>				+

2.SPOL: M DOB: 22	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'ižma</i>				+
<i>g'aciuš</i>				+
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>	<i>b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>				+
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>št'ap za hod'anje</i>			
<i>t'okica</i>	<i>t'orbica</i>			
<i>kl'oruš</i>				+
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>			+	
<i>k'etuš</i>				+
<i>hal'ostiti</i>			+	
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>				+

<i>t'uroš</i>	<i>v'rsta s'ira</i>			
<i>k'orčule</i>				
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on,krm'on / kurm'oniti,krm'oniti</i>	<i>vol'an, upravlj'oč; upr'avljati, v'oziti</i>			
<i>f'urek</i>	<i>k'olut d'ebla</i>			
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atelj</i>			
<i>dr'oteš</i>				+
<i>kan'os</i>		<i>čuv'or sv'iji</i>		
<i>f'aćuk</i>	<i>d'ite k'ojemu se ne zna r'oditelj</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>				+
<i>berl'onduvati</i>				+
<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb</i>			
<i>š'ereg</i>				+
<i>v'eteš</i>			+	

<i>b'olta</i>	<i>l'uk nad 'otvorom</i>			
<i>jezer'ača</i>	<i>t'isuća</i>			

3.SPOL: Ž DOB: 24	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>				+
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>		<i>b'olest</i>		
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>				+
<i>mar'oden</i>			+	
<i>h'okuš, f'okuš</i>				+
<i>t'okica</i>	<i>šk'olska p'ernica</i>			
<i>kl'oruš</i>				+
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>				+
<i>hal'ostiti</i>			+	
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>				+

<i>t'uroš</i>		<i>s'ir</i>		
<i>k'orčule</i>				+
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on,krm'on</i> <i>/kurm'oniti,krm'oniti</i>		<i>vol'an, v'oziti</i>		
<i>f'urek</i>				+
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>		<i>prij'atelj</i>		
<i>dr'oteš</i>				+
<i>kan'os</i>				+
<i>f'aćuk</i>		<i>v'anbračno d'ite</i>		
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>		<i>g'unđati</i>		
<i>berl'onduvati</i>				+
<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb/d'ugme, na j'akni ili</i> <i>hl'ačama</i>			
<i>š'ereg</i>				+

<i>v'eteš</i>				+
<i>b'olta</i>				+
<i>jezer'ača</i>				+

4.SPOL: M DOB: 23	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>				+
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>	<i>bolesn'ik</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>				+
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>				+
<i>t'okica</i>	<i>šk'olska p'ernica</i>			
<i>kl'oruš</i>				+
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>				+
<i>hal'ostiti</i>				+
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>				+

<i>t'uroš</i>				+
<i>k'orčule</i>				+
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on,krm'on / kurm'oniti,krm'oniti</i>		<i>vol'an, upr'avljati</i>		
<i>f'urek</i>				+
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>		<i>pr'ijatelj</i>		
<i>dr'oteš</i>				+
<i>kan'os</i>				+
<i>f'aćuk</i>				+
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>				+
<i>berl'onduvati</i>				+
<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>		<i>g'umb</i>		
<i>š'ereg</i>				+
<i>v'eteš</i>				+

<i>b'olta</i>				+
<i>jezer'ača</i>				+

5. SPOL: Ž DOB: 23	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>				+
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>		<i>b'olest</i>		
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>				+
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>		<i>drv'eni št'ap, pom'agalo za kr'etanje</i>		
<i>t'okica</i>	<i>šk'olska p'ernica</i>			
<i>kl'oruš</i>			+	
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>			+	
<i>hal'ostiti</i>			+	
<i>čig'er</i>				+

<i>jes'enec</i>				+
<i>t'uroš</i>	<i>s'ir, os'ušen, od c'rvęęę p'apriķę</i>			
<i>k'orčule</i>				+
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti, krm'oniti</i>		<i>vol'an (automob'il, b'iciklin, tr'aktor), skr'etati, v'oziti</i>		
<i>f'urek</i>				+
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>		<i>kol'ega, pr'ijatęlj</i>		
<i>dr'oteš</i>				+
<i>kan'os</i>				+
<i>f'aćuk</i>	<i>v'anbračno d'iķę</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>				+
<i>berl'onduvati</i>			+	
<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb</i>			
<i>š'ereg</i>				+

<i>v'eteš</i>				+
<i>b'olta</i>				+
<i>jezer'ača</i>				+

6. SPOL: Ž DOB: 23	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>			+	
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>	<i>b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>				+
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>pom'agalo za h'od, od dr'iva</i>			
<i>t'okica</i>	<i>šk'olska p'ernica</i>			
<i>kl'oruš</i>				+
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>				+
<i>hal'ostiti</i>				+
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>				+

<i>t'uroš</i>	<i>s'ir od p'apriķe, s'ušęeni</i>			
<i>k'orčule</i>		<i>kot'uraljķe</i>		
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti, krm'oniti</i>	<i>vol'an, v'oziti, skr'etati</i>			
<i>f'urek</i>				+
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atęlj</i>			
<i>dr'oteš</i>			<i>p'ogrdni n'aziv za polic'ajca</i>	+
<i>kan'os</i>			+	
<i>f'aćuk</i>	<i>'izvanbračno d'ite</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>		<i>g'undati</i>		
<i>berl'onduvati</i>				+
<i>ćal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb, d'ugme</i>			
<i>š'ereg</i>				+
<i>v'eteš</i>	<i>star'inski smr'od</i>			

<i>b'olta</i>			+	
<i>jezer'ača</i>				+

7. SPOL: M DOB: 24	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>		<i>kor'unuš, bagrem</i>		
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>	<i>b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>				+
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>št'ap za hodanje, drv'ini</i>			
<i>t'okica</i>	<i>šk'olska p'ernica</i>			
<i>kl'oruš</i>				+
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>				+
<i>hal'ostiti</i>				+
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>				+

<i>t'uroš</i>	<i>s'ušeni s'ir od p'aprike</i>			
<i>k'orčule</i>				+
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti, krm'oniti</i>	<i>vol'an, v'oziti, skr'etati</i>			
<i>f'urek</i>		<i>t'rček, dio dr'iva</i>		
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atelj, kol'ega</i>			
<i>dr'oteš</i>				+
<i>kan'os</i>				+
<i>f'aćuk</i>	<i>'izvanbračno d'ite</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>				+
<i>ber'londuvati</i>				+
<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'omb, na hl'ačama, kap'utu</i>			
<i>š'ereg</i>				+
<i>v'eteš</i>	<i>smr'od po vl'agi</i>			

<i>b'olta</i>	<i>sv'od</i>			
<i>jezer'ača</i>		<i>h'iljedu k'una, p'enez</i>		

8.SPOL: M DOB: 26	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>		<i>kor'unuš, b'agrem</i>		
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>	<i>b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>				+
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>št'ap za h'odaje, drv'ini</i>			
<i>t'okica</i>	<i>šk'olska p'ernica</i>			
<i>kl'oruš</i>				+
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>				+
<i>hal'ostiti</i>				+
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>				+

<i>t'uroš</i>	<i>s'ir, s p'aprikom, s'ušeni</i>			
<i>k'orčule</i>		<i>koť'uraljkę</i>		
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti, krm'oniti</i>	<i>vol'an (v a'uto, na bec'iklinu), v'oziti</i>			
<i>f'urek</i>		<i>tr'ćęk, dio dr'įva</i>		
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atelj, kol'ega</i>			
<i>dr'oteš</i>				+
<i>kan'os</i>				+
<i>f'aćuk</i>	<i>'izvanbraćno d'įę</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>		<i>g'unđati</i>		
<i>berl'onduvati</i>				+
<i>ćal'oren</i>				+
<i>b'oćkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb, d'ugme</i>			
<i>š'ereg</i>				+
<i>v'eteš</i>				+

<i>b'olta</i>	<i>sv'od</i>			
<i>jezer'ača</i>	<i>hiljeđ'arka</i>			

9. SPOL: Ž DOB: 44	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>		<i>kor'unuš, b'agrem</i>		
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>	<i>b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>			+	
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>št'ap za h'odaje, od dr'iva</i>			
<i>t'okica</i>	<i>šk'olska p'ernica</i>			
<i>kl'oruš</i>		<i>l'ančić</i>		
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>				+
<i>hal'ostiti</i>				+
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>				+

<i>t'uroš</i>	<i>si'r od p'aprike</i>			
<i>k'orčule</i>				+
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti, krm'oniti</i>	<i>vol'an, vol'aniti</i>			
<i>f'urek</i>				+
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atelj</i>			
<i>dr'oteš</i>			<i>n'aziv za polic'ajca</i>	
<i>kan'os</i>		<i>čuv'ar sv'inja</i>		
<i>f'aćuk</i>	<i>'izvanbračno d'ite</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>		<i>g'undati</i>		
<i>berl'onduvati</i>				+
<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb</i>			
<i>š'ereg</i>				+
<i>v'eteš</i>	<i>m'iris na st'orq</i>			

<i>b'olta</i>				+
<i>jezer'ača</i>		<i>pəŋ'iz, novč'anica</i>		

10.SPOL: Ž DOB: 45	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>		<i>kur'unuš, v'rsta dr'iva</i>		
<i>hitv'olen</i>		<i>m'alo b'etežen č'ovek sl'abo razv'ijen</i>		
<i>b'eteg</i>	<i>b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>		<i>ž'ena k'oja 'ima b'olest št'itnjače</i>		
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>št'ap drv'ini, pom'agalo za h'odaje</i>			
<i>t'okica</i>	<i>p'ernica, šk'olska</i>			
<i>kl'oruš</i>		<i>'ogrlica, ali s'amo b'iserna</i>		
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>		<i>d'obroga zdr'ovlja, n'eko ko je j'ok</i>		
<i>k'etuš</i>		<i>ket'ušiti, nal'aziti se, sh'ojati se pot'ajno</i>		

<i>hal'ostiti</i>		<i>fal'uoksiti, kr'asti, zab'adati</i> <i>n'os</i>		
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>				+
<i>t'uroš</i>	<i>s'ir od p'aprike</i>			
<i>k'orčule</i>		<i>kļ'izaljķe</i>		
<i>l'abuda</i>		<i>l'opta</i>		
<i>kurm'on, krm'on / kurm'on, kurm'oniti</i>	<i>vol'an v autu, na bec'iklinu, upr'avljati</i>			
<i>f'urek</i>	<i>kum'uod dr'īva</i>			
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atelj</i>			
<i>dr'oteš</i>			+	
<i>kan'os</i>		<i>sv'injar, p'azi sv'ije</i>		
<i>f'ačuk</i>	<i>'izvanbračno d'īte</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>		<i>g'unđati, j'ombrati</i>		
<i>berl'onduvati</i>		<i>b'ęzvęzę pripov'īdati</i>		

<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb, d'ugme</i>			
<i>š'ereg</i>	<i>j'an š'ęřęg, p'uno n'ečęga</i>			
<i>v'eteš</i>	<i>plesnjav'očę, smr'od</i>			
<i>b'olta</i>	<i>sv'od</i>			
<i>jezer'ača</i>		<i>hięed'arka, novč'anica</i>		

11.SPOL: Ž DOB: 48	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>		<i>kur'unuš, v'rsta d'rva</i>		
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>	<i>b'ętek, b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>		<i>g'ušava ž'ena</i>		
<i>mar'oden</i>		<i>b'ętežen č'ovęk</i>		
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>drv'ini št'ap, pom'agalo za h'odaje</i>			
<i>t'okica</i>	<i>f'utruola</i>			
<i>kl'oruš</i>				+
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>			+	
<i>hal'ostiti</i>		<i>"fal'ukšiti, dok gļed'iš k'am n'ębi sm'eų, dok r'ivļeš</i>		

		<i>n'osa k'am n'ęsmęš''</i>		
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>		<i>'ocęt</i>		
<i>t'uroš</i>	<i>s'ir od p'aprike</i>			
<i>k'orčule</i>		<i>kł'izaljķę</i>		
<i>l'abuda</i>				+
<i>kurm'on, krm'on/ kurm'oniti, krm'oniti</i>	<i>vol'an, v'oziti</i>			
<i>f'urek</i>	<i>fal'at dr'įva</i>			
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>	<i>pajd'oš, prij'atelj</i>			
<i>dr'oteš</i>				+
<i>kan'os</i>		<i>sv'injar</i>		
<i>f'aćuk</i>	<i>v'anbračno d'įte</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>	<i>g'undati, g'undalo</i>			
<i>berl'onduvati</i>		<i>brlond'ųvati, b'esmisleno govor'iti</i>		
<i>čal'oren</i>				+

<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb, d'ugme</i>			
<i>š'ereg</i>		<i>p'uno n'ečega</i>		
<i>v'eteš</i>	<i>smrōd</i>			
<i>b'olta</i>	<i>sv'od, p'olukrug</i>			
<i>jezer'ača</i>		<i>h'īledarka</i>		

12.SPOL: Ž DOB: 50	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>		<i>kur'unuš</i>		
<i>hitv'olen</i>		<i>b'olest, sl'abost</i>		
<i>b'eteg</i>	<i>b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>		<i>b'olest št'itnjače</i>		
<i>mar'oden</i>				+
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>drv'ini št'ap za h'odaje</i>			
<i>t'okica</i>	<i>t'orbica, futr'uola</i>			
<i>kl'oruš</i>		<i>'ogrlica s b'iserima</i>		
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>		<i>n'alaziti se</i>		
<i>hal'ostiti</i>		<i>fal'uoksiti, zab'adati n'os, kr'asti ili fal'uokšiti</i>		

<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>		<i>'ocet</i>		
<i>t'uroš</i>	<i>s'ir od p'aprike</i>			
<i>k'orčule</i>		<i>kł'izaljke</i>		
<i>l'abuda</i>		<i>l'opta</i>		
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti, krom'oniti</i>	<i>vol'an, v'oziti</i>			
<i>f'urek</i>	<i>kum'uod dr'iva</i>			
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>				+
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atelj</i>			
<i>dr'oteš</i>			+	
<i>kan'os</i>		<i>sv'injar</i>		
<i>f'aćuk</i>	<i>'izvanbračno d'ite</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>	<i>g'unđati</i>			
<i>berl'onduvati</i>		<i>b'ezvezę govori'ti</i>		
<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb, d'ugme</i>			

<i>š'ereg</i>	<i>č'udaj n'ečega</i>			
<i>v'eteš</i>	<i>smr'od</i>			
<i>b'olta</i>	<i>na z'idu, p'olukrug</i>			
<i>jezer'ača</i>		<i>t'isuća, n'ovčanica</i>		

13.SPOL: Ž DOB: 70	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>		<i>'b'agrem, ali mi v'eļimo kur'unuš'</i>		
<i>hitv'olen</i>				+
<i>b'eteg</i>	<i>b'ętek, b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>		<i>ž'ena št'era 'ima b'olest št'itnjače</i>		
<i>mar'oden</i>		<i>'umoran, 'iscrpljen, b'ętežen</i>		
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>drv'ini št'ap za h'odaje</i>			
<i>t'okica</i>	<i>futr'uola, t'uorbica</i>			
<i>kl'oruš</i>		<i>b'iserna 'ogrlica</i>		
<i>nadeđ'eren, nadeđ'eriti se</i>				+
<i>k'etuš</i>		<i>ket'ušiti, pot'ajno se n'alaziti</i>		
<i>hal'ostiti</i>		<i>fal'uoksiti, zab'adati n'os</i>		

<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>		<i>'ocet</i>		
<i>t'uroš</i>	<i>s'ir od p'aprike</i>			
<i>k'orčule</i>		<i>kl'izaljke</i>		
<i>l'abuda</i>		<i>l'opta</i>		
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti, krm'oniti</i>	<i>vol'an, v'oziti</i>			
<i>f'urek</i>	<i>fal'at dr'iva</i>			
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>		<i>d'ati n'ekaj kaj je tv'oje br'atu, s'estri...</i>		
<i>b'otruviti</i>		<i>b'otruviti, hr'abriti n'ekoga</i>		
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atelj</i>			
<i>dr'oteš</i>		<i>"dok je n'eko n'uo<u>r</u>, ne baš p'amet<u>e</u>n"</i>		
<i>kan'os</i>		<i>sv'injar</i>		
<i>f'aćuk</i>	<i>v'anbračno d'ite</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>	<i>mrg'uo<u>t</u>ati, g'unđati</i>			
<i>berl'onduvati</i>		<i>brlond'uvati, b'esmisleno govor'iti</i>		
<i>čal'oren</i>				+

<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb</i>			
<i>š'ereg</i>		<i>č'udaj</i>		+
<i>v'eteš</i>	<i>smr'od</i>			
<i>b'olta</i>	<i>sv'od</i>			
<i>jezera'ča</i>		<i>t'isuću k'una</i>		

14.SPOL: Ž DOB: 74	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>		<i>kur'unuš</i>		
<i>hitv'olen</i>		<i>dok je č'ovjek n'ikši, od b'olesti, sl'ab</i>		
<i>b'eteg</i>	<i>b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>		<i>g'ušava ž'ena</i>		
<i>mar'oden</i>		<i>'umoren, b'etęžen</i>		
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>drv'ini št'ap</i>			
<i>t'okica</i>	<i>futr'uola</i>			
<i>kl'oruš</i>	<i>b'iserni l'ančić</i>			
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>		<i>j'oki č'ovjek</i>		
<i>k'etuš</i>		<i>ket'ušiti, nal'aziti se</i>		
<i>hal'ostiti</i>				
<i>čig'er</i>				+

<i>jes'enec</i>		<i>dom'uoći ocet</i>		
<i>t'uroš</i>	<i>s'ir od p'aprike, s'ušeni</i>			
<i>k'orčule</i>		<i>kļ'izaljķe</i>		
<i>l'abuda</i>		<i>l'opta</i>		
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti, krm'oniti</i>	<i>vol'an, v'oziti</i>			
<i>f'urek</i>	<i>fal'at dr'īva</i>			
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>		<i>d'ati n'ekome kaj je tv'oje</i>		
<i>b'otruviti</i>		<i>'ohr'abriti n'ekoga</i>		
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atelj</i>			
<i>dr'oteš</i>		<i>"dok je n'ešči ne b'aš p'ametēn"</i>		
<i>kan'os</i>		<i>sv'injar</i>		
<i>f'aćuk</i>	<i>v'anbračno d'īte</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>	<i>g'unđati</i>			
<i>berl'onduvati</i>		<i>b'ēzvēzē govor'iti</i>		
<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb, d'ugme</i>			

<i>š'ereg</i>	<i>p'uno n'ečega</i>			
<i>v'eteš</i>	<i>smr'od po vl'agi</i>			
<i>b'olta</i>	<i>p'olukrug na z'idu</i>			
<i>jezer'ača</i>		<i>p'ęñez, od h'iljadu k'una</i>		

15. SPOL: Ž DOB: 73	Znam što ta riječ znači i koristim se njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam što ta riječ znači, ali se ne koristim njome u govoru (ako ste odgovorili na ovo pitanje, pored riječi napišite koje je značenje te riječi)	Znam za tu riječ, ali ne znam što znači	Ne znam što ta riječ znači i ne koristim se njome
<i>p'izma</i>				+
<i>g'aciuš</i>		<i>kur'unuš, bagrem</i>		
<i>hitv'olen</i>		<i>dok je č'ovjek sl'ab, sl'abost</i>		
<i>b'eteg</i>	<i>b'olest</i>			
<i>gumb'oc</i>				+
<i>k'ehlavka</i>		<i>g'ušava ž'ena, k'ehlava</i>		
<i>mar'oden</i>		<i>b'ętežen, sl'ab</i>		
<i>h'okuš, f'okuš</i>	<i>št'ap drv'ini</i>			
<i>t'okica</i>	<i>"t'am k'am d'eneš uč'alje"</i> ('tamo kamo staviš naočale') <i>futr'uola</i>			
<i>kl'oruš</i>	<i>"l'ančić, n'akit, ali ne m'isli se na zl'atninu, n'ego na b'iserni l'ančić"</i>			
<i>nađed'eren, nađed'eriti se</i>		<i>n'eko ko je j'ok, sn'ažan</i>		

<i>k'etuš</i>		<i>n'egda smo rekli ket'ušiti, dok se je n'eko pot'ajno n'alaziu</i>		
<i>hal'ostiti</i>		<i>mi smo za to r'ekli fal'uoksiti ili fal'uositi</i>		
<i>čig'er</i>				+
<i>jes'enec</i>		<i>"dom'uoči oc'et, i dok se v'ino pu'kv'ori smo r'ekli da je kaj 'ešenc"</i>		
<i>t'uroš</i>	<i>s'ir od p'aprike</i>			
<i>k'orčule</i>		<i>kļ'izaljķe</i>		
<i>l'abuda</i>		<i>l'opta</i>		
<i>kurm'on, krm'on / kurm'oniti, krm'oniti</i>	<i>vol'an, vol'aniti, upr'avljati</i>			
<i>f'urek</i>	<i>fal'at dr'iva</i>			
<i>'ajendek</i>				+
<i>ald'uvati</i>		<i>prepu'st'iti n'ekome n'ekaj tv'ojega, br'atu ili s'estri dar'uvati p'oljķe ili z'ēmlju</i>		
<i>b'otruviti</i>				+
<i>pajd'oš</i>	<i>prij'atelj</i>			

<i>dr'oteš</i>			<i>"než zn'am kaj t'očno zn'ači, ali smo r'ekli da si p'ijan kaj dr'oteš, da se opoļ'ičeš kaj dr'oteš"</i>	
<i>kan'os</i>		<i>sv'injski past'ir</i>		
<i>f'aćuk</i>	<i>v'anbračno d'ite</i>			
<i>f'orguf</i>				+
<i>merg'otati</i>		<i>g'unđati</i>		
<i>berl'onduvati</i>		<i>bl'uoditi, n'ampak govor'iti</i>		
<i>čal'oren</i>				+
<i>b'očkuri</i>				+
<i>g'omb</i>	<i>g'umb, d'ugme</i>			
<i>š'ereg</i>	<i>dok i'du p'iceki ili g'uoske, š'ereg g'uoski ili p'iceki</i>			
<i>v'eteš</i>	<i>plesnjav'uoča, dok d'ęneš m'okru fl'aku v orm'uor pa zasm'rđi (pljesnivo, kada staviš mokat komad odjeće u ormar, pa zasmrđi)</i>			
<i>b'olta</i>		<i>'ono v c'irkvi na p'olukrug</i>		
<i>jezer'ača</i>		<i>h'iljeda</i>		

19. Sažetak

Višestoljetni jezični dodir između hrvatskog i mađarskog jezika rezultirao je velikim brojem posuđenica u hrvatskome jeziku, nešto više u supstandardu nego u standardnome jeziku. U ovome radu se govori najprije o jezičnome posuđivanju općenito, o pojmu jezičnoga posuđivanja te o razlozima zbog kojih dolazi do te jezične pojave, a detaljnije se govori o hungarizmima, odnosno posuđenicama iz mađarskoga jezika. Prvi dio rada je posvećen teoriji, točnije govori se o jezicima u kontaktu te se hrvatski jezik stavlja u odnos s mađarskim jezikom, a nezaobilazno je pritom spomenuti i društveno-povijesni kontekst. U središnjem dijelu daje se kratak pregled obilježja kajkavskoga narječja (povijest proučavanja te klasifikacije kajkavskoga narječja), a potom se spominju karakteristike međimurskog dijalekta prema značajkama koje je izdvojio Đ. Blažeka (grananje međimurskog dijalekta, fonološke i morfološke značajke te podjela na skupine/podskupine)¹⁰. Također, daje se pregled fonoloških i morfoloških značajki govora Domašince, a važno je spomenuti i značajke govora Goričana iz čijeg su govora preuzeti hungarizmi za potrebe provedenoga istraživanja. Nadalje, na primjerima hungarizama koji su izdvojeni prikazuju se i adaptacijske tendencije tih posuđenica i to na fonološkoj, morfološkoj, ortografskoj i semantičkoj razini. Posljednji dio rada odnosi se na rezultate terenskog istraživanja koje je provela autorica ovoga rada. Rad povezuje dvije lingvističke sfere, lingvistiku jezičnih dodira i dijalektologiju.

Ključne riječi: *jezično posuđivanje, hungarizmi, jezici u kontaktu, kajkavsko narječje, adaptacija posuđenica*

¹⁰ Blažeka, Đuro. *Međimurski dijalekt. Hrvatski kajkavski govori Međimurja*. Matica hrvatska. Čakovec. 2008.

20. Summary

Centuries long influence of contact and interaction between Croatian and Hungarian language has resulted in numerous loanwords from Hungarian, although less in standard and more in substandard Croatian language. This thesis addresses the general term of language (linguistic) borrowing and the reasons behind it. More specifically it investigates borrowed words from Hungarian vocabulary called hungarianisms. The first part of the thesis is about the theoretical aspects of contact languages (Croatian and Hungarian) in the socio-historical context. In the central part, it is given an overview of kajkavian dialect (history of investigation and classification of kajkavian dialect) followed by the characteristics of the dialect of Međimurje, which is considered as distinct by Đ. Blažeka (branching of the dialect, phonological and morphological characteristics, and division to groups/subgroups)¹¹. Also, focus is on the phonological and morphological characteristics of the speech of Domašinec. Nevertheless, it is important to mention the speech of Goričan from where Hungarian terms were taken over. Furthermore, adaptive tendencies of selected examples are shown on a phonological, morphological, orthographic and semantic level. In the end, the results of field research conducted by the author of this thesis are represented. The thesis is connecting two linguistic spheres, language contact and dialectology.

Key words: *language borrowing, Hungarianisms, language contact, kajkavian dialect, loanword adaptation*

¹¹Blažeka, Đuro. *Međimurski dijalekt. Hrvatski kajkavski govori Međimurja*. Matica hrvatska. Čakovec. 2008.